UNIA EUROPEJSKA

PARLAMENT EUROPEJSKI **RADA**

Bruksela, 25 kwietnia 2024 r.
(OR. en)

2022/0066(COD) **PE-CONS 33/24**

JAI 278
FREMP 84
COHOM 24
COPEN 77
EDUC 44
MIGR 69
SOC 109
ANTIDISCRIM 21
GENDER 23
JEUN 33
DROIPEN 31
CODEC 497

AKTY USTAWODAWCZE I INNE INSTRUMENTY

Dotyczy:	DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

DYREKTYWA

PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2024/...

z dnia …

w sprawie zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego[1],

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą[2],

---

1 Dz.U. C 443 z 22.11.2022, s. 93.

2 Stanowisko Parlamentu Europejskiego z 24 kwietnia 2024 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z ….

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Celem niniejszej dyrektywy jest zapewnienie kompleksowych ram skutecznego zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w całej Unii. Służy temu ulepszenie i wprowadzenie środków w następujących obszarach: określenia odnośnych przestępstw i kar, ochrony ofiar i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, wsparcia ofiar, usprawnienia gromadzenia danych, zapobiegania przestępstwom, koordynacji i współpracy.

(2) Równość kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacja są podstawowymi wartościami Unii i prawami podstawowymi zapisanymi odpowiednio w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz w art. 21 i 23 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta”). Tym właśnie zasadom i prawom zagrażają przemoc wobec kobiet i przemoc domowa, podważając prawa kobiet i dziewcząt do równości we wszystkich dziedzinach życia oraz utrudniając im równy udział w życiu społecznym i zawodowym.

(3) Przemoc wobec kobiet i przemoc domowa stanowią naruszenie praw podstawowych, takich jak: prawo do godności człowieka, prawo do życia i prawo człowieka do integralności, zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, prawo do wolności i bezpieczeństwa, prawo do ochrony danych osobowych, prawo do wolności od dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, oraz prawa dziecka, zapisane w Karcie oraz w Konwencji ONZ o prawach dziecka.

(4) Niniejsza dyrektywa wspiera realizację zobowiązań międzynarodowych podjętych przez państwa członkowskie w zakresie zwalczania i zapobiegania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, w szczególności zobowiązań wynikających z Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet oraz Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz, w stosownych przypadkach, Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej i Konwencji MOP w sprawie eliminacji przemocy i molestowania w miejscu pracy, podpisanej 21 czerwca 2019 r. w Genewie.

(5) W świetle specyfiki przestępstw przemocy wobec kobiet i przemocy domowej konieczne jest ustanowienie kompleksowego zbioru przepisów, który będzie służył rozwiązywaniu w ukierunkowany sposób utrzymującego się problemu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz będzie zaspokajać szczególne potrzeby ofiar takiej przemocy. Obowiązujące przepisy na szczeblu unijnym i krajowym okazały się niewystarczające do skutecznego zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz zapobiegania im. W szczególności, mimo iż dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE[3] i 2011/93/UE[4], które dotyczą konkretnych form takiej przemocy oraz dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE[5], w której ustanowiono ogólne ramy dotyczące ofiar przestępstw, zawierają pewne zabezpieczenia dla ofiar, nie zaspokajają ich szczególnych potrzeb.

---

[3] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW (Dz.U. L 101 z 15.4.2011, s. 1).

[4] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/93/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW (Dz.U. L 335 z 17.12.2011, s. 1).

[5] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 57).

(6) Przemoc wobec kobiet i przemoc domowa mogą ulec nasileniu, jeżeli krzyżują się z dyskryminacją ze względu płeć łącznie z innymi przyczynami dyskryminacji, o których mowa w art. 21 Karty, a mianowicie ze względu na rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną (zwaną dalej „dyskryminacją krzyżową"). Państwa członkowskie powinny zatem zwrócić należytą uwagę na ofiary dotknięte taką dyskryminacją krzyżową i przyjąć szczególne środki. Osoby doświadczające dyskryminacji krzyżowej są bardziej narażone na przemoc ze względu na płeć. W związku z tym państwa członkowskie powinny wziąć pod uwagę ten podwyższony poziom zagrożenia przy wdrażaniu środków przewidzianych w niniejszej dyrektywie, w szczególności w odniesieniu do indywidualnej oceny służącej określeniu potrzeb ofiar pod względem ochrony, specjalistycznego wsparcia ofiar oraz szkolenia i informacji dla specjalistów, którzy będą prawdopodobnie mieli kontakt z ofiarami.

(7) Ofiary są większym stopniu narażone na zastraszanie, odwet oraz wtórną i ponowną wiktymizację. Państwa członkowskie powinny zapewnić, by zwrócono szczególną uwagę na to ryzyko oraz na potrzebę ochrony godności i integralności cielesnej tych ofiar. Wcześniejsza znajomość lub wcześniejszy związek z przestępcą to czynniki, który należy wziąć pod uwagę przy ocenie ryzyka odwetu.

(8) Ofiary powinny mieć możliwość korzystania ze swoich praw przed rozpoczęciem postępowania karnego, w toku postępowania oraz przez odpowiedni czas po jego zakończeniu, stosownie do ich potrzeb i na warunkach określonych w niniejszej dyrektywie.

(9) Przepisy niniejszej dyrektywy, które dotyczą praw ofiar, powinny mieć zastosowanie do wszystkich ofiar czynów zabronionych stanowiących przemoc wobec kobiet lub przemoc domową, które to czyny są uznawane za przestępstwo w prawie Unii lub prawie krajowym. Obejmuje to przestępstwa zdefiniowane w niniejszej dyrektywie, mianowicie okaleczanie żeńskich narządów płciowych, przymusowe małżeństwo, udostępnianie bez zgody treści intymnych lub zmanipulowanych, cyberstalking, cybernękanie, cyberflashing, nawoływanie w internecie do przemocy lub nienawiści oraz czyny zabronione objęte innymi aktami prawa Unii, w szczególności dyrektywami 2011/36/UE i 2011/93/UE. Ponadto niektóre przestępstwa określone w prawie krajowym wchodzą w zakres definicji przemocy wobec kobiet. Dotyczy to takich przestępstw, jak: kobietobójstwo, zgwałcenie, molestowanie seksualne, niegodziwe traktowanie w celach seksualnych, uporczywe nękanie, wczesne małżeństwo, przymusowa aborcja, przymusowa sterylizacja i różne formy cyberprzemocy, takie jak molestowanie seksualne w internecie i cyberprzemoc. Przemoc domowa jest formą przemocy, która może być uznana za odrębne przestępstwo w prawie krajowym lub wchodzić w zakres przestępstw popełnianych w ramach rodziny lub gospodarstwa domowego bądź między byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne czy oddzielne gospodarstwo domowe. Poszczególne państwa członkowskie mogą przyjąć szerszą definicję przemocy wobec kobiet w krajowym prawie karnym. Należy zauważyć, że niniejsza dyrektywa nie odnosi się do pełnego spektrum czynów zabronionych stanowiących przemoc wobec kobiet.

(10) Przemoc wobec kobiet jest utrzymującym się przejawem strukturalnej dyskryminacji kobiet, która wynika z nierównych stosunków władzy między kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków. Jest to forma przemocy ze względu na płeć wyrządzanej głównie kobietom i dziewczętom przez mężczyzn. Jest ona zakorzeniona w społecznie skonstruowanych rolach, zachowaniu, działaniach i atrybutach, które dane społeczeństwo uznaje za odpowiednie dla kobiet i mężczyzn. W związku z tym przy wdrażaniu niniejszej dyrektywy należy wziąć pod uwagę perspektywę uwzględniającą aspekt płci.

(11) Przemoc domowa jest poważnym problemem społecznym, który często pozostaje ukryty. Może ona prowadzić do ciężkich urazów psychicznych i fizycznych o poważnych konsekwencjach dla życia osobistego i zawodowego ofiary, ponieważ sprawcą jest zazwyczaj osoba znana ofierze, której ofiara powinna móc ufać. Taka przemoc może przybierać różne formy, w tym przemocy fizycznej, seksualnej, psychicznej i ekonomicznej, i może do niej dochodzić w różnych rodzajach relacji. Przemoc domowa często obejmuje przemocową kontrolę i może dochodzić do niej niezależnie od tego, czy sprawca dzieli lub dzielił z ofiarą gospodarstwo domowe.

(12) Środki przewidziane w niniejszej dyrektywie opracowano w taki sposób, aby uwzględnić szczególne potrzeby kobiet i dziewcząt, ponieważ – co potwierdzają dane i badania – osoby te są w nieproporcjonalnie dużym stopniu dotknięte formami przemocy objętymi niniejszą dyrektywą, a mianowicie przemocą wobec kobiet i przemocą domową. Jednak również inne osoby padają ofiarą tych form przemocy i powinny zatem także móc korzystać z tych samych środków dla ofiar, jakie przewidziano w niniejszej dyrektywie. W związku z tym termin „ofiara" powinien odnosić się do wszystkich osób, niezależnie od ich płci i – o ile niniejsza dyrektywa nie stanowi inaczej – wszystkim ofiarom powinny przysługiwać prawa związane z ochroną ofiar, dostępem do wymiaru sprawiedliwości, wsparciem ofiar i środkami zabezpieczającymi.

(13) Ze względu na podatność dzieci na zagrożenia, bycie świadkiem przemocy domowej może mieć na nie druzgocący wpływ. Dzieci, które są świadkami przemocy domowej w rodzinie lub gospodarstwie domowym, zazwyczaj ponoszą bezpośrednie szkody psychologiczne i emocjonalne, które wpływają na ich rozwój; są także bardziej narażone na zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego, zarówno w perspektywie krótko-, jak i długoterminowej. Uznanie, że dzieci, które doznały szkody bezpośrednio w wyniku bycia świadkami przemocy domowej, same są ofiarami, stanowi ważny krok w ochronie tych dzieci, które cierpią z powodu przemocy domowej.

(14) Do celów niniejszej dyrektywy właściwe organy należy rozumieć jako organ lub organy wyznaczone na mocy prawa krajowego jako właściwe do wykonania obowiązku przewidzianego w niniejszej dyrektywie. Każde państwo członkowskie powinno określić, które organy mają być właściwe w zakresie tych obowiązków.

(15) Zgodnie z art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) dyrektywa wiąże każde państwo członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków. Biorąc jednak pod uwagę szczególny charakter przestępstwa okaleczania żeńskich narządów płciowych oraz konieczność zapewnienia ochrony ofiar, które w wyniku tego przestępstwa poniosły konkretne szkody, należy to przestępstwo szczegółowo ująć w prawie karnym państw członkowskich. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych to stanowiąca nadużycie praktyka wykorzystywania, która dotyczy narządów płciowych kobiety lub dziewczynki i która jest stosowana w celu utrzymania i potwierdzenia dominacji nad kobietami i dziewczętami oraz do sprawowania kontroli społecznej nad ich seksualnością. Czasami praktyka ta odbywa się w kontekście dziecięcych i przymusowych małżeństw bądź przemocy domowej. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych może mieć miejsce jako praktyka tradycyjna, którą niektóre społeczności stosują wobec należących do nich kobiet. Powinno ono obejmować prowadzące do okaleczenia praktyki stosowane ze względów pozamedycznych, które powodują u ofiar nieodwracalną krzywdę na całe życie. Okaleczanie żeńskich narządów płciowych prowadzi do szkód psychologicznych i społecznych, które poważnie wpływają na jakość życia ofiary. Termin „wycięcie” powinien oznaczać częściowe lub całkowite usunięcie łechtaczki i warg sromowych większych. Termin „infibulacja” powinien odnosić się do zamknięcia warg sromowych większych przez częściowe zszycie zewnętrznych warg sromu w celu zawężenia otwarcia pochwy. Termin „każde inne okaleczenie” powinien oznaczać wszelkie inne fizyczne zmiany żeńskich narządów płciowych.

(16) Przymusowe małżeństwo jest formą przemocy, która wiąże się z poważnym naruszeniem praw podstawowych, a w szczególności prawa kobiet i dziewcząt do integralności cielesnej, wolności, autonomii, zdrowia fizycznego i psychicznego, zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, edukacji i życia prywatnego. Ubóstwo, bezrobocie, obyczaj lub konflikty to czynniki sprzyjające zjawisku przymusowych małżeństw. Przemoc fizyczna i seksualna oraz groźby przemocy to formy przymusu często stosowane w celu wymuszenia na kobiecie lub dziewczynce zawarcia małżeństwa. Często przymusowemu małżeństwu towarzyszą inne formy fizycznego i psychicznego wyzysku i nadużyć, takie jak wykorzystywanie seksualne. W związku z tym konieczne jest, aby wszystkie państwa członkowskie uznawały przymusowe małżeństwa za przestępstwo i nakładały na sprawców odpowiednie kary. Niniejsza dyrektywa nie narusza definicji „małżeństwa" przewidzianych w prawie krajowym lub międzynarodowym. Państwa członkowskie powinny przyjąć niezbędne środki w celu ustanowienia terminu przedawnienia, który umożliwia wszczęcie postępowania przygotowawczego, ściganie, przeprowadzenie postępowania sądowego i wydanie orzeczenia w sprawie przymusowego małżeństwa. Biorąc pod uwagę, że ofiary przymusowego małżeństwa są często małoletnie, terminy przedawnienia powinny obejmować okres wystarczający i współmierny do wagi danego przestępstwa, aby umożliwić skuteczne wszczęcie postępowania po osiągnięciu przez ofiarę 18 roku życia.

(17) Konieczne jest zapewnienie zharmonizowanych definicji przestępstw i kar w odniesieniu do niektórych form cyberprzemocy, w przypadku gdy przemoc jest nierozerwalnie związana z wykorzystywaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (zwanych dalej „ICT”), a technologie te są wykorzystywane do znacznego nasilenia szkodliwych skutków przestępstwa, przez co zmieniają jego charakterystykę. Cyberprzemoc jest w szczególności skierowana przeciwko polityczkom, dziennikarkom i obrończyniom praw człowieka i dotyka je w szczególnym stopniu. Obrońcy praw człowieka to osoby, grupy lub organizacje, które propagują i chronią powszechnie uznawane prawa człowieka i podstawowe wolności. Może to skutkować uciszaniem kobiet i utrudnianiem ich uczestniczenia w życiu społecznym na równi z mężczyznami. Cyberprzemoc w nieproporcjonalnie dużym stopniu dotyka również kobiety i dziewczęta w środowisku edukacyjnym, takim jak szkoły i uczelnie, przez co negatywnie wpływa na ich dalsze kształcenie i zdrowie psychiczne, powoduje wykluczenie społeczne, lęki i zachętę do samookaleczania się, a w skrajnych przypadkach może prowadzić do samobójstwa.

(18) Korzystanie z ICT wiąże się z ryzykiem łatwego, szybkiego i powszechnego nasilenia niektórych form cyberprzemocy, któremu towarzyszy wyraźne ryzyko wyrządzenia ofierze głębokiej i długotrwałej szkody lub zwiększenia takiej szkody. Potencjał takiego nasilenia, które jest warunkiem wstępnym w przypadku popełnienia kilku przestępstw cyberprzemocy zdefiniowanych w niniejszej dyrektywie, należy odzwierciedlić przez „publiczne udostępnienie" niektórych treści za pośrednictwem ICT**.** Terminy „publiczne udostępnienie" i „publicznie dostępne" należy rozumieć jako odnoszące się do potencjalnego dotarcia do szeregu osób. Wykładnia i stosowanie tych terminów powinny uwzględniać istotne okoliczności, w tym technologie wykorzystane do udostępnienia tych treści. Ponadto, z myślą o ustanowieniu norm minimalnych w odniesieniu do najpoważniejszych form cyberprzemocy, odnośne przestępstwa zdefiniowane w niniejszej dyrektywie są ograniczone do czynów, które mogą wyrządzić ofierze poważną szkodę lub poważną szkodę psychologiczną, lub do czynów, które mogą wywołać u ofiary poważny lęk o bezpieczeństwo własne lub bezpieczeństwo osób będących na jej utrzymaniu. W każdym przypadku przy ocenie, czy dany czyn może wyrządzić poważną szkodę, należy wziąć pod uwagę szczególne okoliczności sprawy, z zastrzeżeniem niezależności sądów. Prawdopodobieństwo wyrządzenia poważnej szkody można wywnioskować z obiektywnych okoliczności faktycznych. Niniejsza dyrektywa ustanawia minimalne ramy prawne w tym zakresie, a państwa członkowskie mają swobodę przyjmowania lub utrzymywania surowszych przepisów prawa karnego.

(19) Publiczne udostępnianie za pomocą ICT obrazów, nagrań wideo lub podobnych treści przedstawiających czynności o wyraźnie seksualnym charakterze lub intymne części ciała danej osoby bez jej zgody może być bardzo szkodliwe dla ofiar, szczególnie ze względu na wiążącą się z tym tendencję do łatwego, szybkiego i szerokiego rozpowszechniania treści i ich powielania, a także ze względu na intymny charakter tych treści. Odnośne przestępstwo określone w niniejszej dyrektywie powinno obejmować wszystkie rodzaje takich treści, takie jak obrazy, zdjęcia i nagrania wideo, w tym obrazy oraz nagrania audio i wideo nacechowane seksualnie. Powinno ono odnosić się do sytuacji, w których publiczne udostępnianie treści za pomocą ICT odbywa się bez zgody ofiary, niezależnie od tego, czy ofiara wyraziła zgodę na wytworzenie takich treści bądź przesłała je konkretnej osobie. Przestępstwo to powinno również obejmować wytwarzanie treści bez zgody lub manipulowanie nimi lub ich zmienianie, na przykład przez edytowanie obrazów, między innymi z wykorzystaniem sztucznej inteligencji, które to treści sprawiają wrażenie, że osoba uczestniczy w czynnościach seksualnych, o ile treści te są następnie udostępniane publicznie za pośrednictwem ICT bez zgody tej osoby. Takie wytwarzanie, manipulowanie lub zmienianie powinno obejmować wytwarzanie treści „deepfake”, w których prezentuje się osoby, przedmioty, miejsca lub inne podmioty bądź wydarzenia wyraźnie podobne do istniejących naprawdę, i które przedstawiają czynności seksualne danej osoby i błędnie wydają się innym osobom autentyczne lub prawdziwe. W interesie skutecznej ochrony ofiar takich czynów należy również uwzględnić groźby dopuszczenia się takich czynów.

(20) Publiczne rozpowszechnianie obrazów, nagrań wideo lub innych treści przedstawiających czynności o wyraźnie seksualnym charakterze lub intymne części ciała osoby bez zgody tej osoby za pośrednictwem ICT nie powinno być uznawane za przestępstwo, w przypadku gdy brak takiej kryminalizacji jest konieczne do zabezpieczenia praw podstawowych chronionych na mocy Karty, a w szczególności wolności wypowiedzi, w tym wolności otrzymywania i przekazywania informacji i idei w otwartym i demokratycznym społeczeństwie, oraz wolności uprawiania sztuki i nauki, w tym wolności akademickiej. Ponadto przestępstwo to nie powinno obejmować przetwarzania treści przez organy publiczne, w szczególności do celów prowadzenia postępowania karnego lub zapobiegania przestępstwom, wykrywania ich lub prowadzenia postępowania przygotowawczego w ich sprawie; państwa członkowskie powinny mieć możliwość zwolnienia osoby z odpowiedzialności w szczególnych okolicznościach, np. gdy operatorzy telefonicznych i internetowych linii zaufania przetwarzają treści w celu zgłoszenia przestępstwa organom.

(21) Cyberstalking jest nowoczesną formą przemocy, do której często dochodzi wobec członków rodziny lub osób mieszkających w tym samym gospodarstwie domowym co sprawca; cyberstalkingu dopuszczają się też byli partnerzy lub znajomi. Zazwyczaj sprawca wykorzystuje technologię, by stosować przymus, kontrolę, manipulację i nadzór o rosnącej intensywności, nasilając w ten sposób lęk i niepokój ofiary oraz izolując ją stopniowo od przyjaciół, rodziny i pracy. W związku z tym należy ustanowić normy minimalne w odniesieniu do cyberstalkingu. Przestępstwo cyberstalkingu powinno obejmować powtarzający się lub stały nadzór nad ofiarą za pomocą ICT bez jej zgody lub upoważnienia prawnego. Do takiego nadzoru może dochodzić w wyniku przetwarzania danych osobowych ofiary, np. przez kradzież tożsamości, kradzież haseł, zhakowanie urządzeń ofiary, zainstalowanie bez jej wiedzy oprogramowania do przechwytywania naciśnięć klawiszy, aby uzyskać dostęp do przestrzeni prywatnej ofiary, przez zainstalowanie aplikacji do geolokalizacji, w tym aplikacji typu stalkerware, lub w wyniku kradzieży urządzeń ofiary. Ponadto przestępstwo cyberstalkingu powinno obejmować monitorowanie ofiary bez jej zgody lub bez upoważnienia przy użyciu urządzeń technologicznych podłączonych do internetu rzeczy takich jak inteligentne urządzenia gospodarstwa domowego. W niektórych sytuacjach monitorowanie może być jednak uzasadnione, np. w kontekście monitorowania dzieci i ich aktywności w internecie przez rodziców, monitorowania stanu zdrowia osób chorych, starszych lub podatnych na zagrożenia lub osób z niepełnosprawnościami przez ich krewnych, lub monitorowania mediów i monitorowania w ramach wywiadu ze źródeł jawnych.

(22) Odpowiedzialność karna powinna być ograniczona do sytuacji, w których monitorowanie może wyrządzić danej ofierze poważną szkodę. Przy ocenie, czy dany czyn może spowodować poważną szkodę, należy się przede wszystkim rozważyć, czy dany czyn zazwyczaj wyrządza szkodę ofierze.

(23) W definicji przestępstwa cyberstalkingu pojęcie „namierzania” powinno odnosić się do ustalenia lokalizacji osoby i śledzenia jej ruchów, a pojęcie „monitorowania” powinno odnosić się do obserwowania osoby w bardziej ogólnym znaczeniu, w tym obserwowania jej działań. W kontekście cyberstalkingu oba działania mają ostatecznie na celu kontrolowanie osoby.

(24) Należy ustanowić normy minimalne odnoszące się do przestępstwa cybernękania, aby uwzględnić jego najpoważniejsze formy. Powinny one obejmować powtarzające się lub ciągłe grożenie danej osobie, co najmniej w przypadkach, gdy takie czyny obejmują groźby – za pomocą ICT – popełnienia przestępstwa oraz gdy taki czyn może spowodować, że dana osoba poważnie obawia się o swoje bezpieczeństwo lub o bezpieczeństwo osób będących na jej utrzymaniu. Powinno to także obejmować podejmowanie – wraz z innymi osobami, za pomocą ICT, w publicznie dostępny sposób – działania grożącego lub znieważającego wymierzonego w daną osobę, jeżeli takie czyny mogą wyrządzić tej osobie poważną szkodę psychiczną. Takie szeroko zakrojone ataki, w tym skoordynowane ataki masowe w internecie, mogą przekształcić się w napaść poza internetem lub spowodować poważne szkody psychiczne, a w skrajnych przypadkach mogą prowadzić do samobójstwa ofiary. Ataki te są często wymierzone w czołowe polityczki, dziennikarki i obrończynie praw człowieka lub inne znane kobiety; do ataków może również dochodzić w różnych kontekstach, na przykład na kampusach uczelni, w szkołach czy w miejscu pracy. Tego rodzaju przemocą w internecie należy zająć się zwłaszcza w przypadku ataków na szeroką skalę, na przykład w formie zmasowanego nękania przez znaczną liczbę osób. Normy minimalne dotyczące przestępstwa cybernękania powinny również obejmować niezamówione przesyłanie danej osobie obrazu, nagrania wideo lub innych podobnych treści przedstawiających genitalia („cyberflashing”), w przypadku gdy taki czyn może wyrządzić tej osobie poważną szkodę psychiczną. Cyberflashing jest powszechną formą zastraszania i uciszania kobiet. Normy minimalne dotyczące przestępstwa cybernękania powinny również obejmować przepisy dotyczące sytuacji, w których dane osobowe ofiary są udostępnione publicznie za pomocą ICT bez zgody ofiary, aby zachęcić inne osoby do wyrządzenia ofierze szkody fizycznej lub poważnej szkody psychicznej („doxing”).

(25) Wzrost intensywności korzystania z internetu i mediów społecznościowych doprowadził w ostatnich latach do gwałtownego nasilenia publicznego nawoływania do przemocy i nienawiści, w tym ze względu na płeć. Łatwe i szybkie rozpowszechnianie mowy nienawiści w świecie cyfrowym jest prostsze dzięki efektowi braku zahamowań w internecie, ponieważ rzekoma anonimowość w sieci i poczucie bezkarności ograniczają zahamowania przed publikowaniem takich wypowiedzi. Kobiety często są celem seksistowskiej i mizoginicznej nienawiści w internecie, która może eskalować w przestępstwa z nienawiści poza internetem. Należy zapobiegać takim czynom i wykrywać je na wczesnym etapie. Język używany w tego rodzaju nawoływaniu do nienawiści nie zawsze odnosi się bezpośrednio do płci osoby będących celem tego nawoływania, ale stronniczej motywacji można się domyślać na podstawie ogólnej treści lub kontekstu wypowiedzi.

(26) W przypadku przestępstwa nawoływania w internecie do przemocy lub nienawiści zakłada się, że nawoływanie to nie jest wyrażane w kontekście czysto prywatnym, lecz publicznie, za pomocą ICT. Dlatego ustawowym znamieniem tego przestępstwa powinno być rozpowszechnianie publiczne, które należy rozumieć jako obejmujące udostępnianie określonej treści nawołującej do przemocy lub nienawiści za pomocą ICT potencjalnie nieograniczonej liczbie osób, czyli oferowanie łatwego dostępu do tych treści ogółowi użytkowników, bez konieczności podejmowania dalszych działań przez osobę, która dostarczyła daną treść, niezależnie od tego, czy dane osoby rzeczywiście skorzystają z dostępu do tych informacji. W związku z tym w przypadku gdy dostęp do treści wymaga rejestracji lub przyjęcia do grupy użytkowników, informacje te należy uznawać za rozpowszechniane publicznie wyłącznie wtedy, gdy użytkownicy poszukujący dostępu do treści są automatycznie rejestrowani lub przyjmowani do grupy użytkowników bez konieczności podejmowania decyzji lub dokonywania wyboru przez człowieka co do tego, komu taki dostęp przyznać. Przy ocenie, czy dane treści kwalifikują się jako nawoływanie do nienawiści lub przemocy, właściwe organy powinny brać pod uwagę podstawowe prawa do wolności wypowiedzi zapisane w art. 11 Karty.

(27) Aby zapewnić sprawiedliwą równowagę między wolnością wypowiedzi a ściganiem przestępstw nawoływania w internecie do przemocy lub nienawiści, państwa członkowskie powinny mieć możliwość decydowania o karaniu wyłącznie tych czynów, które mogą zakłócić porządek publiczny lub które stanowią zagrożenie, nadużycie lub zniewagę. Stosowanie tych warunków, jeżeli wymaga tego prawo krajowe, nie powinno prowadzić do osłabienia skuteczności przepisu zawierającego definicję przestępstwa nawoływania w internecie do przemocy lub nienawiści.

(28) Kary za przestępstwa zdefiniowane w niniejszej dyrektywie powinny być skuteczne, odstraszające i proporcjonalne. W tym celu należy ustalić minimalne poziomy maksymalnego wymiaru kary pozbawienia wolności dla osób fizycznych. Maksymalny wymiar kary pozbawienia wolności przewidziany w niniejszej dyrektywie za przestępstwa popełnione przez osoby fizyczne powinien być stosowany co najmniej w przypadku najpoważniejszych form takich przestępstw.

(29) Ofiary powinny mieć możliwość łatwego zgłaszania przestępstw przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej oraz składania dowodów, bez narażania się na wtórną lub ponowną wiktymizację. Niezwykle ważne jest, aby ofiary zgłaszające przestępstwa były w miarę możliwości kierowane do wyspecjalizowanego punktu kontaktowego, niezależnie od tego, czy złożono zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. Punktem kontaktowym może być przeszkolony funkcjonariusz lub funkcjonariuszka policji lub każdy specjalista lub specjalistka przeszkoleni do udzielania pomocy ofiarom.

(30) Oprócz zgłaszania osobistego państwa członkowskie powinny zapewnić możliwość składania skarg on-line lub za pośrednictwem innych dostępnych i bezpiecznych ICT służących zgłaszaniu przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej, co najmniej w odniesieniu do cyberprzestępczości polegającej na udostępnianiu, bez zgody, intymnych lub zmanipulowanych materiałów, cyberstalkingu, cybernękania i cybernawoływania do przemocy lub nienawiści zdefiniowanej w niniejszej dyrektywie. Ofiary powinny mieć możliwość wysyłania materiałów związanych ze swoim zgłoszeniem takich jak zrzuty ekranu ukazujące domniemane agresywne zachowanie.

(31) W świetle specyfiki przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz zwiększonego ryzyka wycofania przez ofiary zawiadomienia, mimo że padły ofiarą przestępstwa, ważne jest, aby odpowiednie dowody były gromadzone w sposób kompleksowy i jak najszybciej, zgodnie z obowiązującymi krajowymi przepisami proceduralnymi.

(32) Państwa członkowskie mogą rozszerzyć pomoc prawną, w tym bezpłatną pomoc prawną, na ofiary zgłaszające przestępstwa, jeżeli jest to przewidziane w prawie krajowym. Oceniając zasoby ofiary do celów podjęcia decyzji o przyznaniu pomocy prawnej, państwa członkowskie powinny rozważyć skuteczny dostęp ofiary do jej środków finansowych. Przemoc domowa może polegać na kontroli ekonomicznej przestępcy nad ofiarą i możliwe że ofiary nie mają skutecznego dostępu do własnych pieniędzy.

(33) W przypadku przemocy domowej i przemocy wobec kobiet, zwłaszcza gdy czyny te popełniają bliscy członkowie rodziny lub partnerzy, ofiary mogą znajdować się pod takim przymusem ze strony sprawcy, że boją się zwrócić do właściwych organów nawet w przypadku zagrożenia życia. W związku z tym państwa członkowskie powinny zapewnić, aby krajowe przepisy dotyczące poufności nie stanowiły przeszkody dla pracowników opieki zdrowotnej w dokonywaniu zgłoszeń do właściwych organów, jeżeli mają oni uzasadnione podstawy, by sądzić, że istnieje bezpośrednie ryzyko wyrządzenia ofierze poważnej szkody fizycznej. Takie zgłoszenie jest uzasadnione, ponieważ osoby, które doświadczają tych czynów lub są ich bezpośrednimi świadkami, mogą tych czynów nie zgłaszać. Podobnie przypadki przemocy domowej lub przemocy wobec kobiet dotykające dzieci są często wykrywane dopiero wtedy, gdy osoby trzecie zauważą nietypowe zachowanie lub obrażenia fizyczne dziecka. Dzieci należy skutecznie chronić przed takimi formami przemocy i szybko stosować odpowiednie środki. W związku z tym specjaliści mający kontakt z dziećmi będącymi ofiarami, w tym pracownicy opieki zdrowotnej, sektora usług socjalnych lub sektora edukacji, również nie powinni być ograniczeni wymogami poufności, jeżeli mają uzasadnione podstawy, by sądzić, że dziecku wyrządzono poważną szkodę fizyczną. W sytuacjach gdy specjaliści zgłaszają takie przypadki przemocy, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby nie zostali oni pociągnięci do odpowiedzialności za naruszenie poufności. Należy jednak chronić prawniczą tajemnicę zawodową, zgodnie z art. 7 Karty, co jest uzasadnione fundamentalną rolą przypisaną prawnikom w demokratycznym społeczeństwie. W przypadkach przewidzianych w prawie krajowym należy również chronić tajemnicę spowiedzi lub równoważne zasady mające zastosowanie w celu ochrony wolności religii. Ponadto możliwość zgłaszania takich przypadków przemocy przez specjalistów nie narusza krajowych przepisów dotyczących poufności źródeł mających zastosowanie w kontekście mediów.

(34) W celu rozwiązania problemu niskiego poziomu zgłaszania przypadków, w których ofiara jest dzieckiem, należy ustanowić bezpieczne i przyjazne dziecku procedury zgłaszania. Może to obejmować przesłuchanie przez właściwe organy z zastosowaniem prostego i przystępnego języka. Państwa członkowskie zapewniają, aby – na ile to możliwe – specjaliści zajmujący się opieką nad dziećmi i ich wspieraniem, byli obecni przy procedurach składana zawiadomienia, aby pomóc dzieciom. Mogą zaistnieć okoliczności, w których taka pomoc może być zbędna, na przykład ze względu na dojrzałość dziecka, lub w przypadku zgłaszania on-line, lub gdy taka pomoc może okazać się trudna, na przykład na obszarach słabo zaludnionych.

(35) Ważne jest, aby państwa członkowskie zapewniły, aby ofiary będące obywatelami państw trzecich, niezależnie od statusu w zakresie pobytu, nie były zniechęcane do zgłaszania przypadków przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej oraz by były traktowane bez dyskryminacji ze względu na prawo do pobytu zgodnie z celami dyrektywy 2012/29/UE. Aby chronić wszystkie ofiary przed powtarzającą się przemocą, ważne jest stosowanie podejścia skoncentrowanego na ofiarach. W szczególności należy zapewnić, aby egzekwowanie procedury powrotu na podstawie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE[6] nie uniemożliwiało ofiarom korzystania z prawa do bycia wysłuchanym na mocy dyrektywy 2012/29/UE. Zgodnie z dyrektywą 2008/115/WE państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o przyznaniu obywatelowi państwa trzeciego przebywającemu nielegalnie na ich terytorium niezależnego dokumentu pobytowego lub innego zezwolenia uprawniającego do pobytu z przyczyn osobistych, humanitarnych lub innych oraz mają spełnić wynikający z tej dyrektywy obowiązek uwzględnienia, w jak największym stopniu, szczególnych potrzeb osób wymagających szczególnego traktowania w okresie dobrowolnego wyjazdu, jeżeli wyznaczono taki okres zgodnie z tą dyrektywą.

---

[6] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (Dz.U. L 348 z 24.12.2008, s. 98).

(36) Opóźnienia w przetwarzaniu skarg dotyczących przemocy wobec kobiet i przemocy domowej mogą wiązać się ze szczególnym ryzykiem dla ofiar tej przemocy, zważywszy, że mogą one nadal znajdować się w bezpośrednim niebezpieczeństwie oraz że sprawcami często mogą być członkowie bliskiej rodziny lub małżonkowie. W związku z tym właściwe organy powinny być odpowiednio przeszkolone i posiadać odpowiednią wiedzę fachową i skuteczne narzędzia dochodzeniowe do prowadzenia dochodzeń i ścigania takich czynów, bez konieczności tworzenia wyspecjalizowanych służb lub jednostek.

(37) Dochodzenie lub ściganie zgwałcenia nie powinno być uzależnione od jego zgłoszenia przez ofiarę lub jej przedstawiciela ani od złożenia skargi przez ofiarę lub jej przedstawiciela. Na tej samej zasadzie postępowanie karne powinno być prowadzone dalej nawet wtedy, gdy ofiara wycofa skargę. Nie narusza to uprawnień dyskrecjonalnych organów ścigania w zakresie umorzenia postępowania karnego z innych powodów, na przykład gdy organy te stwierdzą brak wystarczających dowodów, aby kontynuować postępowanie karne.

(38) Ofiary przemocy domowej lub seksualnej na ogół potrzebują natychmiastowej ochrony i specjalnego wsparcia, na przykład w przypadku przemocy ze strony partnera, gdzie wskaźnik recydywy jest zwykle wysoki. W związku z tym indywidualną ocenę potrzeb ofiary należy rozpocząć na jak najwcześniejszym etapie, np. w momencie pierwszego kontaktu ofiary z właściwymi organami, jak najszybciej po nawiązaniu przez ofiarę pierwszego kontaktu z właściwymi organami lub gdy tylko pojawi się podejrzenie, że dana osoba jest ofiarą przemocy domowej lub przemocy seksualnej. Można tego dokonać, zanim ofiara formalnie złoży zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, lub z inicjatywy właściwych organów, jeżeli o przestępstwie zawiadamia osoba trzecia.

(39) Przy ocenie potrzeb ofiary w zakresie ochrony i wsparcia należy przede wszystkim zadbać o bezpieczeństwo ofiary i zapewnić wsparcie dostosowane do jej potrzeb, z uwzględnieniem m.in. indywidualnych okoliczności, w jakich znajduje się ofiara. Okoliczności wymagające szczególnej uwagi mogą obejmować na przykład fakt, że ofiara jest w ciąży, zależność ofiary od sprawcy lub jej związek ze sprawcą, ryzyko powrotu ofiary do sprawcy lub podejrzanego, niedawna separacja ze sprawcą lub podejrzanym, potencjalne ryzyko wykorzystywania dzieci do sprawowania kontroli nad ofiarą, ryzyko dla ofiar z niepełnosprawnością, a także wykorzystywanie zwierząt domowych do wywierania presji na ofiarę. Należy również wziąć pod uwagę stopień kontroli – psychologicznej lub ekonomicznej – sprawowanej przez sprawcę lub podejrzanego nad ofiarą.

(40) Aby zapewnić ofiarom kompleksowe wsparcie i ochronę, wszystkie właściwe władze i odpowiednie organy, nie tylko organy ścigania i organy sądowe, powinny być zaangażowane w ocenę ryzyka dla ofiar i ocenę odpowiednich środków wsparcia na podstawie jasnych wytycznych wydanych przez państwa członkowskie. Wytyczne takie powinny obejmować czynniki, które należy wziąć pod uwagę przy ocenie ryzyka stwarzanego przez sprawcę lub podejrzanego, w tym fakt, że podejrzani oskarżeni o wykroczenia mogą być równie niebezpieczni co podejrzani oskarżeni o poważniejsze przestępstwa, zwłaszcza w przypadkach przemocy domowej i uporczywego nękania. Właściwe organy powinny regularnie dokonywać przeglądu indywidualnej oceny, aby zapewnić zaspokojenie ewentualnych nowych potrzeb ofiary w zakresie ochrony i wsparcia. Taki przegląd powinien odbywać się w istotnych momentach postępowania, takich jak wszczęcie postępowania sądowego, wydanie wyroku lub nakazu, lub w kontekście postępowania dotyczącego zmiany ustaleń w sprawie pieczy nad dzieckiem lub prawa do kontaktów z dzieckiem.

(41) Aby uniknąć wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszania i odwetu, osoby będące na utrzymaniu powinny otrzymać takie same środki ochrony, jakie przysługują ofierze, chyba że istnieją przesłanki wskazujące na to, że osoby będące na utrzymaniu nie mają szczególnych potrzeb. Właściwe organy powinny ocenić, czy istnieją przesłanki świadczące o tym, że osoba będąca na utrzymaniu nie ma szczególnych potrzeb w zakresie ochrony; jeżeli można stwierdzić brak szczególnych potrzeb w zakresie ochrony, wszelkie środki oparte na błędnym założeniu szczególnych potrzeb w zakresie ochrony byłyby nieproporcjonalne. Osoby poniżej 18 roku życia będące na utrzymaniu są – ze względu na swoją podatność na zagrożenia – szczególnie narażone na uszczerbek emocjonalny, który wywiera negatywny wpływ na ich rozwój. Tam, gdzie jest to przewidziane w prawie krajowym, inne osoby będące na utrzymaniu mogą również zostać uznane za narażone na podobne ryzyko.

(42) Ofiary często potrzebują szczególnego wsparcia. W celu zapewnienia, aby ofiarom faktycznie oferowano wsparcie, właściwe organy powinny kierować te osoby do odpowiednich służb wsparcia. Powinno to mieć miejsce zwłaszcza w przypadku, gdy w indywidualnej ocenie stwierdzono, że ofiara ma szczególne potrzeby w zakresie wsparcia. Przy określaniu, czy skierować ofiary będące dziećmi do służb wsparcia, należy w pierwszej kolejności kierować się najlepszym interesem tych ofiar, zgodnie z art. 24 Karty. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby właściwe organy przetwarzały powiązane dane osobowe na podstawie prawa, zgodnie z odpowiednimi przepisami dotyczącymi legalności przetwarzania określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679[7] oraz zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680[8]. Takie przepisy powinny obejmować odpowiednie zabezpieczenia dotyczące danych osobowych, które zapewniają poszanowanie istoty prawa do ochrony danych oraz przewidują odpowiednie i konkretne środki zabezpieczające prawa podstawowe i interesy osób fizycznych. W przypadku gdy właściwe organy przekazują dane osobowe ofiar służbom wsparcia na potrzeby kierowania do nich ofiar, organy te powinny zapewnić, aby przekazywane dane ograniczały się do tego, co jest konieczne do poinformowania tych służb wsparcia o okolicznościach sprawy, tak by ofiary mogły otrzymać odpowiednie wsparcie i ochronę. Służby wsparcia powinny przechowywać dane osobowe tylko tak długo, jak jest to konieczne, lecz nie dłużej niż pięć lat, lub przez krótszy okres, jeśli tak stanowi prawo krajowe, licząc od ostatniego kontaktu pomiędzy służbami wsparcia i ofiarą.

---

[7] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

[8] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/680 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 89).

(43) Państwa członkowskie powinny wprowadzić niezbędne środki, aby umożliwić wydawanie nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się i nakazów ochrony w celu zapewnienia skutecznej ochrony ofiar i osób będących na ich utrzymaniu.

(44) Państwa członkowskie powinny zapewnić możliwość wydawania nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony – które nie zastępują aresztowania i zatrzymania podejrzanych i sprawców, i które nadal podlegają prawu krajowemu – w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia, na przykład gdy istnieje bezpośrednie ryzyko szkody lub już do niej doszło i istnieje prawdopodobieństwo, że zostanie wyrządzona ponownie; państwa członkowskie zapewniają także, aby w takich istotnych sytuacjach, gdy zgodnie z prawem krajowym takie nakazy wydaje się na wniosek ofiary, ofiary były informowane o możliwości ubiegania się o wydanie takich nakazów.

(45) Nakazy ochrony mogą obejmować nałożenie na sprawcę lub podejrzanego zakazu dostępu do określonych miejsc, zbliżania się do ofiary lub osób będących na jej utrzymaniu na odległość mniejszą, niż to określono, lub kontaktowania się z nimi, w tym za pomocą interfejsów internetowych. Takie zakazy mogą również, w razie konieczności, obejmować zakaz posiadania broni palnej lub śmiercionośnej. Doraźne zakazy kontaktowania się, zakazy zbliżania się lub nakazy ochrony powinny być wydawane na określony czas albo do czasu ich zmiany lub uchylenia.

(46) Dozór elektroniczny umożliwia, w stosownych przypadkach, zapewnienie przestrzegania nakazu doraźnego, zakazu zbliżania się i nakazu ochrony, rejestrowanie dowodów naruszenia takich nakazów, a także zwiększenia nadzoru nad sprawcami. Jeżeli jest to możliwe, stosowne i istotne, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy i charakter prawny postępowania, należy rozważyć dozór elektroniczny w celu zapewnienia wykonania nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się i nakazów ochrony. W przypadku stosowania dozoru elektronicznego ofiary powinny być zawsze informowane o jego możliwościach i ograniczeniach.

(47) Aby zagwarantować skuteczność nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się i nakazów ochrony, ich naruszenie powinno podlegać sankcjom. Sankcje te mogą mieć charakter karnoprawny lub inny charakter niż karnoprawny i mogą obejmować kary pozbawienia wolności, grzywny lub wszelkie inne sankcje o charakterze innym niż karnoprawny, które są skuteczne, proporcjonalne i odstraszające. Istotne jest, aby ofiary miały możliwość uzyskania informacji o naruszeniu nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony, jeżeli takie naruszenie może mieć wpływ na ich bezpieczeństwo. W związku z tym, że naruszenia nakazu doraźnego, zakazu zbliżania się lub nakazu ochrony mogą zwiększyć ryzyko i pociągać za sobą konieczność wprowadzenia dalszej ochrony, po udokumentowaniu naruszenia należy przeprowadzić przegląd indywidualnej oceny.

(48) Przedstawianie dowodów wcześniejszych zachowań seksualnych, preferencji seksualnych ofiary, jej wyglądu i ubrania w celu podważenia jej wiarygodności i braku zgody ofiar w sprawach dotyczących przemocy seksualnej, zwłaszcza zgwałcenia, może przyczyniać się do utrwalania szkodliwych stereotypów na temat ofiar i prowadzić do ponownej lub wtórnej wiktymizacji. W związku z tym państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dowody dotyczące wcześniejszego zachowania seksualnego ofiary lub innych związanych z nim aspektów życia prywatnego ofiary, były dopuszczone wyłącznie wtedy, gdy jest to konieczne do oceny konkretnej kwestii w danej sprawie, lub do wykonania prawa do obrony.

(49) Biorąc pod uwagę wyjątkową specyfikę i okoliczności związane z przestępstwami przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, wytyczne dla organów organów ścigania i organów prokuratorskich mają nieodłączną wartość. Ze względu na szczególną podatność ofiar na zagrożenia wytyczne dotyczące sposobu ich traktowania na każdym etapie postępowania mają zasadnicze znaczenie dla zwiększania świadomości i uniknięcia ponownej wiktymizacji w odniesieniu do tych rodzajów przestępstw. Wytyczne dla organów prokuratorskich można rozumieć zarówno jako podręcznik proceduralny, jak i jako punkt odniesienia dla najlepszych praktyk. Specjalistyczne służby dla kobiet mogą zaoferować fachowe porady i wskazówki oparte na ich codziennych kontaktach z ofiarami, w szczególności w odniesieniu do sposobu podejścia do ofiar i ich traktowania z uwzględnieniem wyjątkowych okoliczności i doświadczenia. Zachęca się państwa członkowskie do konsultowania się i współpracy z podmiotami świadczącymi specjalistyczne usługi dla kobiet w celu opracowania i przeglądu wszelkich takich wytycznych. Państwa członkowskie powinny dokonać przeglądu wytycznych dla organów ścigania i organów prokuratury w przypadku wystąpienia istotnych zmian ram prawnych lub szeroko rozumianych zmian społecznych. Może to obejmować przypadki istotnych zmian w obowiązujących przepisach lub utrwalonym orzecznictwie, lub sytuacje, w których pojawiają się nowe tendencje lub formy przemocy, w szczególności jeżeli rozwój technologiczny prowadzi do nowych form cyberprzemocy.

(50) Ze względu na złożoność i wagę przestępstw przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz szczególne potrzeby ofiar w zakresie wsparcia państwa członkowskie powinny zapewnić, aby wyznaczone organy oferowały dodatkowe wsparcie i zapobiegały takim przestępstwom. Do wykonywania tych zadań dobrze przygotowane są krajowe organy ds. równości, ustanowione zgodnie z zgodnie z dyrektywą Rady 2004/113/WE[9] oraz z dyrektywami Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/54/WE[10] i 2010/41/UE[11], ze względu na ich wiedzę fachową w zakresie dyskryminacji ze względu na płeć. Aby umożliwić tym organom skuteczne wykonywanie ich zadań, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dysponowały one wystarczającymi zasobami ludzkimi i finansowymi.

---

[9] Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług (Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37).

[10] Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23).

[11] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/41/UE z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn prowadzących działalność na własny rachunek oraz uchylająca dyrektywę Rady 86/613/EWG (Dz.U. L 180 z 15.7.2010, s. 1).

(51) Niektóre przestępstwa objęte niniejszą dyrektywą wiążą się ze zwiększonym ryzykiem ponownej, przedłużającej się lub nawet ciągłej wiktymizacji. Ryzyko to występuje w szczególności w odniesieniu do przestępstw polegających na udostępnianiu za pomocą ICT treści pochodzących z niektórych przestępstw cyberprzemocy objętych zakresem niniejszej dyrektywy, biorąc pod uwagę łatwość i szybkość rozpowszechniania takich treści na dużą skalę oraz trudności, które często występują przy ich usuwaniu. Ryzyko to zazwyczaj utrzymuje się nawet po wyroku skazującym. Aby skutecznie chronić prawa ofiar tych przestępstw, państwa członkowskie powinny wprowadzić odpowiednie środki mające na celu szybkie usunięcie tych treści. Biorąc pod uwagę, że usunięcie takich treści u źródła nie zawsze jest wykonalne, na przykład z powodu trudności prawnych lub praktycznych związanych z wykonaniem lub egzekucją nakazu usunięcia, państwa członkowskie powinny mieć również możliwość ustanowienia środków, które pozwalają na szybkie uniemożliwienie dostępu do takich treści.

(52) Przepisy niniejszej dyrektywy dotyczące nakazów i innych środków mających na celu usunięcie stosownych treści i uniemożliwienie dostępu do nich nie powinny mieć wpływu na odpowiednie przepisy zawarte w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065[12]. Takie nakazy powinny w szczególności być zgodne z zakazem nakładania ogólnych obowiązków nadzoru lub aktywnego ustalania faktów oraz ze szczegółowymi wymogami tego rozporządzenia dotyczącymi nakazów usunięcia nielegalnych treści w internecie.

---

[12] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych) (Dz.U. L 277 z 27.10.2022, s. 1).

(53) Środki mające na celu szybkie usunięcie treści lub zablokowanie do nich dostępu powinny obejmować w szczególności uprawnienie organów krajowych do wydawania dostawcom usług pośrednich nakazów usunięcia co najmniej jednego określonego elementu tych treści lub uniemożliwienia dostępu do niego. Organy krajowe powinny także mieć możliwość wydawania nakazów uniemożliwienia dostępu do innych odpowiednich dostawców usług pośrednich.

(54) Wszelkie środki mające na celu usunięcie treści lub uniemożliwienie dostępu do nich, w tym w szczególności nakazy usunięcia treści lub uniemożliwienia dostępu, mogą mieć wpływ na prawa i interesy stron innych niż ofiary, takich jak dostawcy treści, dostawcy usług hostingu, których usługi mogą być wykorzystywane, oraz użytkownicy końcowi tych usług, a także na interes ogólny. Należy zatem zapewnić, aby takie nakazy i inne środki można było przyjmować wyłącznie w sposób przejrzysty oraz aby przewidziane były odpowiednie zabezpieczenia, tak aby zagwarantować ograniczenie tych środków do tego, co jest konieczne i proporcjonalne, zapewnić pewność prawa, możliwość korzystania przez dostawców usług hostingu, innych dostawców stosownych usług pośrednich i dostawców treści z przysługującego im prawa do skutecznego środka zaskarżenia zgodnie z prawem krajowym oraz zachowanie sprawiedliwej równowagi między wszystkimi odnośnymi prawami i interesami, w tym prawami podstawowymi wszystkich zainteresowanych stron zgodnie z Kartą. Istotne jest staranne wyważenie wszystkich wchodzących w grę praw i interesów w każdym przypadku.

(55) Biorąc pod uwagę potencjalne znaczenie treści, które mogą być przedmiotem nakazów lub innych środków przyjmowanych na podstawie niniejszej dyrektywy w celu usunięcia tych treści lub uniemożliwienia dostępu do nich w ramach prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawie odnośnych przestępstw lub ścigania ich na mocy prawa karnego, należy wprowadzić niezbędne środki, aby umożliwić właściwym organom uzyskanie lub, w razie potrzeby, zabezpieczenie takich treści. Środki te mogłyby polegać na przykład na nałożeniu na odpowiednich dostawców usług hostingu lub innych dostawców stosownych usług pośrednich wymogu przekazania treści tym organom lub przechowywania tych treści przez ograniczony okres, który nie wykracza poza to, co jest konieczne. Wszelkie takie środki powinny zapewniać bezpieczeństwo treści, być ograniczone do tego, co jest uzasadnione i proporcjonalne, i być zgodne z mającymi zastosowanie przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych.

(56) Aby uniknąć wtórnej wiktymizacji, ofiary powinny mieć możliwość uzyskania odszkodowania w toku postępowania karnego.

(57) Specjalistyczne służby wsparcia powinny zapewniać wsparcie ofiarom wszelkich form przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, w tym przemocy seksualnej, okaleczania żeńskich narządów płciowych, przymusowego małżeństwa, przymusowej aborcji i sterylizacji, molestowania seksualnego oraz różnych form cyberprzemocy. Ofiarom powinno proponować się pomoc specjalistycznych służb wsparcia bez względu na to, czy złożyły formalną skargę.

(58) Specjalistyczne służby wsparcia powinny oferować ofiarom wsparcie dostosowane do ich szczególnych potrzeb. Wsparcie takie powinno być udzielane przez osobę tej samej płci na wniosek lub w stosownych przypadkach i o ile taka osoba jest dostępna. Odwołując się do wymogów określonych w dyrektywie 2012/29/UE ramy prawne należy uzupełnić w celu zapewnienia, by specjalistyczne służby wsparcia były wyposażone we wszystkie narzędzia konieczne do zapewnienia ukierunkowanego i zintegrowanego wsparcia ofiarom, z myślą o ich szczególnych potrzebach. Usługi takie mogłyby być świadczone w uzupełnieniu do ogólnych usług na rzecz wsparcia ofiar, które mogą wymagać wykorzystania istniejących jednostek zapewniających wsparcie specjalistyczne, takich jak specjalistyczne służby wsparcia kobiet, lub jako integralna część tych usług. Wsparcia specjalistycznego mogłyby udzielać organy publiczne, organizacje wsparcia ofiar lub inne organizacje pozarządowe, w zależności od geografii i struktury demograficznej państw członkowskich. Należy przyznać takim organom lub organizacjom wystarczające zasoby ludzkie i finansowe. W przypadku gdy świadczeniem usług zajmują się organizacje pozarządowe, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby otrzymywały one odpowiednie środki finansowe.

(59) Specjalistyczne służby dla kobiet mogą odgrywać kluczową rolę w udzielaniu porad i wsparcia ofiarom, w tym poprzez świadczenia takie jak ośrodki wsparcia dla kobiet, schroniska dla kobiet, telefony zaufania, centra pomocy kryzysowej dla ofiar gwałtu, ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy seksualnej, a także usługi służb zajmujących się prewencją pierwszego stopnia. Usługi te mogą być także świadczone przez pozarządowe organizacje kobiece.

(60) Ofiary zazwyczaj mają wielorakie potrzeby w zakresie ochrony i wsparcia. Aby skutecznie zaspokajać te potrzeby, państwa członkowskie powinny świadczyć specjalistyczne usługi wsparcia w tej samej placówce, zapewniając ich koordynację za pośrednictwem punktu kontaktowego lub ułatwiając dostęp do nich poprzez kompleksowy dostęp online. Kompleksowy dostęp online zapewniłby możliwość dotarcia do specjalistycznych usług wsparcia również ofiarom, które mieszkają na obszarach oddalonych lub nie są w stanie fizycznie dotrzeć do takich usług. Kompleksowy dostęp online powinien obejmować co najmniej utworzenie jednej aktualizowanej strony internetowej, na której zamieszczane będą wszystkie istotne informacje i wskazówki na temat dostępnych usług wsparcia i ochrony oraz dostępu do nich. Taka strona internetowa powinna spełniać wymogi dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

(61) Ofiary mają wyjątkowe potrzeby w zakresie wsparcia ze względu na doznaną traumę. Specjalistyczne służby wsparcia powinny zapewniać ofiarom pomoc, która wzmacnia pozycję ofiar i która pomaga im w procesie powrotu do zdrowia. Specjalistyczne usługi wsparcia powinny być dostępne w wystarczającej liczbie i odpowiednio rozmieszczone na terytorium każdego państwa członkowskiego, z uwzględnieniem geografii i struktury demograficznej danego państwa członkowskiego, a także oferty środków internetowych. Aby pomagać z tą właśnie myślą, specjalistyczne wsparcie powinno być udzielane, w miarę możliwości, w języku zrozumiałym dla ofiary oraz w sposób adekwatny do jej wieku.

(62) Specjalistyczne służby wsparcia, w tym schroniska i centra interwencji kryzysowej dla ofiar gwałtu, należy uznać za niezbędne podczas kryzysów i stanów nadzwyczajnych, w tym kryzysów zdrowotnych. Celem powinno być dalsze oferowanie tych usług w sytuacjach, w których zwykle dochodzi do gwałtownego wzrostu liczby przypadków przemocy domowej i przemocy wobec kobiet.

(63) Pomoc i wsparcie dla ofiar powinny być udzielane przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po tym postępowaniu, na przykład gdy nadal potrzebne jest leczenie w celu zaradzenia poważnym fizycznym lub psychicznym skutkom przemocy lub gdy zagrożone jest bezpieczeństwo ofiary, w szczególności ze względu na zeznania, które ofiara złożyła w toku tego postępowania.

(64) Traumatyczny charakter przemocy seksualnej, w tym zgwałcenia, wymaga szczególnie wrażliwej reakcji ze strony wyszkolonego i wyspecjalizowanego personelu. Ofiary przemocy seksualnej potrzebują natychmiastowego wsparcia w związku z traumatycznymi przeżyciami, jak również natychmiastowej obdukcji lekarskiej w celu bezpiecznego zachowania dowodów, które są potrzebne do celów ścigania tego przestępstwa w przyszłości. Centra interwencji kryzysowej dla ofiar gwałtu lub ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy seksualnej powinny być dostępne w wystarczającej liczbie i odpowiednio rozmieszczone na terytorium każdego państwa członkowskiego, z uwzględnieniem geografii i struktury demograficznej danego państwa członkowskiego. Takie centra lub ośrodki mogą być częścią istniejącego systemu opieki zdrowotnej w danym państwie członkowskim. Podobnie ofiary okaleczania żeńskich narządów płciowych, które często są dziewczętami, zazwyczaj potrzebują ukierunkowanego wsparcia. Dlatego państwa członkowskie powinny zapewnić, aby udzielane przez nie specjalne wsparcie było dostosowane do potrzeb tych ofiar. Biorąc pod uwagę wyjątkową sytuację ofiar takich przestępstw i związaną z nimi podatność na zagrożenia, takie specjalistyczne wsparcie powinno być zapewnione przy zachowaniu najwyższych standardów prywatności i poufności.

(65) Molestowanie seksualne w miejscu pracy uznaje się w dyrektywach 2004/113/WE, 2006/54/WE i 2010/41/UE za formę dyskryminacji ze względu na płeć. Molestowanie seksualne w miejscu pracy ma poważne negatywne skutki zarówno dla ofiar, jak i dla pracodawców. Ofiarom i pracodawcom należy zapewnić wewnętrzne lub zewnętrzne usługi doradcze, w przypadkach gdy molestowanie seksualne w miejscu pracy jest uznawane za przestępstwo na mocy prawa krajowego. Takie usługi powinny obejmować informacje na temat sposobów odpowiedniego reagowania na przypadki molestowania seksualnego w miejscu pracy i dostępnych środków prawnych służących usunięciu sprawcy z miejsca pracy.

(66) Zachęca się państwa członkowskie do zapewnienia, aby krajowy telefon zaufania był dostępny nieodpłatnie pod tym samym w całej UE numerem, tj. 116 016 – dodatkowo do istniejących numerów krajowych –i aby numer ten był dostępny całodobowo. Ogół społeczeństwa powinien być należycie informowany o istnieniu i działaniu takiego ujednoliconego numeru. Powinna istnieć możliwość obsługi takiego telefonu zaufania przez specjalistyczne służby wsparcia, w tym specjalistyczne służby wsparcia dla kobiet, zgodnie z praktyką krajową. Istniejący dostawcy usług telefonów zaufania, w tym organizacje pozarządowe, mają duże doświadczenie w świadczeniu takich usług. Wsparcie udzielane za pośrednictwem takiego telefonu zaufania powinno obejmować doradztwo kryzysowe i udzielanie ofiarom informacji na temat służb bezpośrednio udzielających pomocy, takich jak schroniska, specjalistyczne służby wsparcia, inne odpowiednie służby opieki społecznej i opieki zdrowotnej lub policja. Specjalne linie telefoniczne dla ofiar przestępstw powinny być w stanie kierować ofiary do wyspecjalizowanych służb wsparcia, specjalistycznego telefonu zaufania lub, w razie potrzeby i na wniosek, do obu tych możliwości.

(67) Schroniska i inne odpowiednie miejsca zakwaterowania zastępczego dla ofiar przestępstw odgrywają kluczową rolę w ochronie ofiar przed aktami przemocy. Poza zapewnieniem bezpiecznego miejsca pobytu schroniska powinny oferować niezbędne wsparcie w odniesieniu do powiązanych ze sobą problemów w zakresie zdrowia ofiar, w tym zdrowia psychicznego, ich sytuacji finansowej i dobrostanu ich dzieci, ostatecznie przygotowując ofiary do samodzielnego życia. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby schroniska i inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze były dostępne w wystarczającej liczbie. Termin „wystarczająca liczba" ma zapewnić zaspokojenie potrzeb wszystkich ofiar, zarówno pod względem miejsc schronienia, jak i specjalistycznego wsparcia. W końcowym sprawozdaniu z działalności grupy zadaniowej Rady Europy ds. zwalczania przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej z września 2008 r., zaleca się bezpieczne zakwaterowanie w specjalistycznych schroniskach dla kobiet, dostępnych w każdym regionie, z jednym miejscem rodzinnym na 10 000 mieszkańców. Liczba miejsc schronienia powinna jednak zależeć od realistycznego oszacowania rzeczywistej potrzeby. Tożsamość ofiar przebywających w takich schroniskach powinna pozostać poufna, aby zapewnić bezpieczeństwo kobiet. Schroniska powinny być wyposażone tak, by zaspokajały szczególne potrzeby kobiet, na przykład poprzez zapewnienie schronisk wyłącznie dla kobiet. Schroniska i inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze powinny być dostępne dla osób będących na utrzymaniu w wieku poniżej 18 lat. Niemniej jednak bezpieczeństwo i dobrostan ofiar przebywających w takich schroniskach i miejscach zakwaterowania pozostaje priorytetem, zwłaszcza w przypadkach, gdy wspólnie zakwaterowane miałyby być ofiary i osoby będące na utrzymaniu będące u progu dorosłości. W przypadku gdy schroniska nie są bezpłatne, a państwa członkowskie zwracają się do ofiar o wniesienie wkładu, gdy przebywają w schroniskach lub w miejscu zakwaterowania zastępczego, wkład ten powinien być przystępny cenowo i nie powinien utrudniać ofiarom dostępu do schronisk lub zakwaterowania zastępczego. W schroniskach należy zapewnić przeszkolony i wyspecjalizowany personel, który angażuje się i wspiera ofiary.

(68) Aby skutecznie przeciwdziałać negatywnym konsekwencjom dla dzieci, środki wsparcia dla nich powinny obejmować specjalistyczną pomoc psychologiczną, dostosowaną do wieku, potrzeb rozwojowych i indywidualnej sytuacji dziecka, w razie potrzeby wraz z opieką pediatryczną, oraz być zapewniane, gdy tylko właściwe organy będą miały uzasadnione podstawy, by sądzić, że dzieci mogły być ofiarami, przy czym powinno to obejmować również dzieci będące świadkami. Przy udzielaniu wsparcia dzieciom należy przede wszystkim mieć na uwadze prawa dziecka określone w art. 24 Karty.

(69) Biorąc pod uwagę długotrwałe konsekwencje przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej w odniesieniu do dzieci, których rodzic został zabity w wyniku tych przestępstw, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby takie dzieci mogły w pełni korzystać z niniejszej dyrektywy, w szczególności poprzez ukierunkowane środki ochrony i wsparcia, w tym podczas wszelkich stosownych postępowań sądowych.

(70) W celu zapewnienia bezpieczeństwa dzieci podczas ewentualnych odwiedzin sprawcy lub podejrzanego, który jest osobą posiadającą odpowiedzialność rodzicielską z prawem do kontaktów z dzieckiem, jak określono w mających zastosowanie przepisach krajowego prawa cywilnego, państwa członkowskie powinny zapewnić dostępność nadzorowanych neutralnych miejsc, w tym placówek ochrony dzieci lub opieki społecznej, tak aby takie wizyty mogły się tam odbywać w najlepszym interesie dziecka. W razie potrzeby wizyty powinny odbywać się w obecności urzędników odpowiedzialnych za ochronę lub dobrostan dzieci. Jeżeli konieczne jest zapewnienie tymczasowego zakwaterowania, dzieci należy w pierwszej kolejności zakwaterować razem z osobą posiadającą odpowiedzialność rodzicielską, która nie jest sprawcą ani podejrzanym. Należy zawsze brać pod uwagę najlepszy interes dziecka.

(71) Ofiary doświadczające dyskryminacji krzyżowej są bardziej narażone na przemoc. Mogą to być kobiety z niepełnosprawnościami, kobiety mające prawo do pobytu lub zezwolenie na pobyt jako osoby będące na utrzymaniu, migrantki nieposiadające dokumentów, kobiety ubiegające się o ochronę międzynarodową, kobiety uciekające przed konfliktami zbrojnymi, kobiety w kryzysie bezdomności, należące do mniejszości rasowych lub etnicznych, kobiety mieszkające na obszarach wiejskich, kobiety w prostytucji, kobiety o niskich dochodach, osadzone, lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe lub interseksualne, kobiety starsze lub kobiety z zaburzeniami związanymi z piciem alkoholu i zażywaniem narkotyków. Ofiary doświadczające dyskryminacji krzyżowej powinny zatem otrzymać szczególną ochronę i wsparcie.

(72) Kobiety z niepełnosprawnościami doświadczają przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w nieproporcjonalnie dużym stopniu, a ze względu na niepełnosprawność często mają trudności z dostępem do środków ochrony i wsparcia. Dlatego państwa członkowskie powinny zapewnić im możliwość pełnego korzystania z praw określonych w niniejszej dyrektywie na równych zasadach z innymi osobami, zwracając przy tym należytą uwagę na szczególną podatność takich ofiar i trudności, jakie prawdopodobnie mają z uzyskaniem pomocy.

(73) Działania mające na celu zapobieganie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej powinny opierać się na kompleksowym podejściu, które obejmuje środki zapobiegawcze w edukacji podstawowej, średniej i wyższej. Środki zapobiegawcze pierwszego stopnia powinny mieć na celu zapobieganie stosowaniu przemocy i mogłyby obejmować działania takie jak kampanie informacyjne i ukierunkowane programy edukacyjne mające na celu zwiększenie świadomości ogółu społeczeństwa i zrozumienie różnych przejawów wszelkich form przemocy i ich skutków, a także zwiększenie wiedzy na temat kwestii wyrażania zgody w relacjach międzyludzkich w młodym wieku. Środki zapobiegawcze drugiego stopnia powinny mieć na celu wczesne wykrywanie przemocy i zapobieganie jej rozprzestrzenianiu się lub eskalacji na wczesnym etapie. Profilaktyka szkolnictwa wyższego powinna koncentrować się na zapobieganiu ponownemu popełnianiu przestępstw i ponownej wiktymizacji oraz na właściwym zarządzaniu skutkami przemocy i mogłaby obejmować promowanie interwencji osób postronnych, ośrodków wczesnej interwencji i programów interwencyjnych.

(74) Państwa członkowskie powinny przyjmować odpowiednie środki zapobiegawcze. Takie środki mogłyby obejmować kampanie zwiększające świadomość, aby przeciwdziałać przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Zapobieganie może odbywać się również w ramach kształcenia formalnego, w szczególności przez wzmocnienie edukacji seksualnej, kompetencji społeczno-emocjonalnych i empatii oraz uczenia się, jak rozwijać zdrowe i oparte na szacunku relacje. Biorąc pod uwagę bariery językowe i różne poziomy umiejętności czytania i pisania, jak i zdolności, państwa członkowskie powinny skoncentrować ukierunkowane środki na grupach o podwyższonym ryzyku, do których należą dzieci, z uwzględnieniem ich wieku i dojrzałości, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z zaburzeniami związanymi z piciem alkoholu i używaniem narkotyków oraz lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe lub interseksualne.

(75) Państwa członkowskie powinny wprowadzać środki mające na celu zapobieganie kultywowaniu szkodliwych stereotypów płci, tak aby wyeliminować koncepcję niższości kobiet lub stereotypowe role kobiet i mężczyzn. Może to również obejmować środki mające na celu sprawienie, że kultura, zwyczaje, religia, tradycja lub honor nie będą postrzegane jako usprawiedliwienie przestępstw przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej bądź nie będą dawały podstaw do łagodniejszego traktowania tych czynów. Środki zapobiegawcze powinny zachęcać mężczyzn i chłopców do pełnienia roli pozytywnych wzorów, by wspierać równość między mężczyznami i kobietami, ale powinny również mieć na celu przezwyciężanie stereotypów, zgodnie z którymi mężczyźni mają zahamowania, by szukać pomocy w sytuacjach, gdy przemoc jest skierowana przeciwko nim. Biorąc pod uwagę, że dzieci od bardzo młodego wieku mają styczność z rolami płciowymi, które kształtują ich postrzeganie siebie oraz wpływają na ich wybory w zakresie edukacji i pracy, a także oczekiwania odnośnie do ich roli jako kobiet i mężczyzn przez całe życie, kluczowe znaczenie ma zajęcie się stereotypami płci już na etapie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem.

(76) Aby skoncentrować zasoby tam, gdzie są one najbardziej potrzebne, wymóg podjęcia środków zapobiegawczych w celu zwiększenia świadomości na temat okaleczania żeńskich narządów płciowych i przymusowych małżeństw oraz zakres tych środków powinien być współmierny do liczby osób zagrożonych lub dotkniętych takimi praktykami w danym państwie członkowskim.

(77) Aby zapewnić identyfikację ofiar przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz udzielanie im odpowiedniego wsparcia i ochrony, państwa członkowskie powinny zapewnić, żeby urzędnicy, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami, przechodzili szkolenie i otrzymywali ukierunkowane informacje. Pracownicy sądów powinni być zobowiązani do odbycia takiego szkolenia tylko wtedy, gdy mogą mieć kontakt z ofiarami, i tylko na poziomie odpowiadającym ich kontaktom z ofiarami. Należy propagować szkolenia prawników, prokuratorów i sędziów oraz specjalistów udzielających wsparcia ofiarom lub służb świadczących usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej. Szkolenia takie powinny w odpowiednich przypadkach obejmować szkolenie dotyczące szczególnych służb wsparcia, do których należy kierować ofiary, lub szkolenie specjalistyczne, gdy praca tych urzędników skupia się na ofiarach mających szczególne potrzeby, a także szkolenie specjalistyczne z zakresu psychologii. Szkolenia powinny obejmować ryzyko zastraszania i zapobieganie mu, ponowną i wtórną wiktymizację oraz dostępność środków ochrony i wsparcia dla ofiar. Aby zapobiegać przypadkom molestowania seksualnego w miejscu pracy i odpowiednio na nie reagować, osoby pełniące funkcje nadzorcze również powinny przejść szkolenie, w przypadkach gdy molestowanie seksualne w miejscu pracy jest uznawane za przestępstwo na mocy prawa krajowego. Osoby takie powinny również otrzymywać informacje na temat ryzyka przemocy ze strony osób trzecich. Przemoc ze strony osób trzecich oznacza przemoc, której pracownicy mogą doświadczyć w miejscu pracy, ze strony osoby innej niż współpracownik, i obejmuje przypadki takie jak molestowanie seksualne pielęgniarek przez pacjenta.

(78) Aby ustanowić kompleksowe podejście do zapobiegania wszelkim formom przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz zwalczania tej przemocy, państwa członkowskie powinny zapewnić, aby właściwi urzędnicy i specjaliści odbyli szkolenie w zakresie skoordynowanej współpracy międzysektorowej, z myślą o zapewnieniu, aby odpowiednie organy rządowe i urzędy bezzwłocznie zajmowały się przekazywaniem spraw oraz by w rozpatrywanie takich spraw byli zaangażowani odpowiedni specjaliści, w tym z dziedziny medycyny, prawa, edukacji i usług społecznych. Decyzja o sposobie organizacji takich szkoleń powinna należeć do państw członkowskich. Obowiązków wynikających z niniejszej dyrektywy nie należy interpretować jako ingerencji w autonomię instytucji szkolnictwa wyższego.

(79) W celu rozwiązania problemu niskiego poziomu zgłaszania spraw państwa członkowskie powinny współpracować z organami ścigania przy opracowywaniu szkoleń, w szczególności dotyczących szkodliwych stereotypów płci, ale także w odniesieniu do zapobiegania przestępstwom, biorąc pod uwagę zwykle bliski kontakt tych służb z grupami zagrożonymi przemocą i z ofiarami.

(80) Należy ustanowić programy interwencyjne w celu zapobiegania przestępstwom przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej i minimalizowania ryzyka popełnienia lub ponownego popełnienia takich czynów. Programy interwencyjne powinny być realizowane przez wyszkolonych i wykwalifikowanych specjalistów. Celem tych programów powinno być w szczególności zapewnienie bezpiecznych relacji oraz uczenie sprawców lub osób zagrożonych popełnieniem przestępstwa, jak nie stosować przemocy w relacjach międzyludzkich i jak przeciwdziałać wzorcom zachowań agresywnych. Państwa członkowskie mogłyby stosować wspólne normy i wytyczne opracowane przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn na potrzeby programów interwencyjnych.

(81) Informacje na temat dostępnych programów interwencyjnych powinny być przekazywane sprawcy przemocy objętej niniejszą dyrektywą lub podejrzanemu o taką przemoc, który podlega nakazowi doraźnemu, zakazowi zbliżania się lub nakazowi ochrony.

(82) W odniesieniu do przestępstw stanowiących zgwałcenie, sprawcy powinni być zachęcani do uczestnictwa w programach interwencyjnych w celu ograniczenia ryzyka recydywy.

(83) Państwa członkowskie powinny przyjąć i wdrożyć skuteczne, kompleksowe i skoordynowane polityki obejmujące wszystkie odpowiednie środki służące zapobieganiu i zwalczaniu wszelkich form przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Polityki te powinny stawiać prawa ofiary w centrum wszystkich środków. Państwa członkowskie powinny mieć swobodę decydowania, jakie organy są wyznaczone lub ustanowione jako oficjalne organy odpowiedzialne za koordynację, wdrażanie, monitorowanie i ocenianie polityk i środków służących zapobieganiu wszelkim formom przemocy objętych niniejszą dyrektywą i ich zwalczaniu, zgodnie z zasadą proceduralnej autonomii państw członkowskich, pod warunkiem że takie organy mają kompetencje niezbędne do realizowania zadań przewidzianych w niniejszej dyrektywie. Państwa członkowskie powinny zapewnić minimalną koordynację na szczeblu centralnym oraz, w stosownych przypadkach, na szczeblu regionalnym lub lokalnym, zgodnie z prawem krajowym i bez naruszania podziału kompetencji w każdym państwie członkowskim. Koordynacja ta mogłaby być uwzględniona w krajowych planach działania.

(84) Organizacje społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacje pozarządowe pracujące z ofiarami, obejmują szeroki zakres podmiotów pełniących wielorakie funkcje i posiadających różne uprawnienia. Takie organizacje zapewniają cenną wiedzę fachową, a ich zaangażowanie i wkład mogą być wykorzystane z pożytkiem w procesach opracowywania, wdrażania i związanego z tym monitorowania polityki publicznej.

(85) W ramach walki z przemocą wobec kobiet i przemocą domową państwa członkowskie powinny przyjąć krajowe plany działania.

(86) Aby zapewnić ofiarom przestępstw cyberprzemocy zdefiniowanych w niniejszej dyrektywie możliwość skutecznego korzystania z przysługujących im praw do usunięcia nielegalnych treści związanych z takimi przestępstwami, państwa członkowskie powinny zachęcać do samoregulacyjnej współpracy między odpowiednimi dostawcami usług pośrednich. Aby zapewnić wczesne wykrywanie takich treści i skuteczne ich eliminowanie oraz aby ofiary tych przestępstw otrzymywały odpowiednią pomoc i wsparcie, państwa członkowskie powinny również ułatwić ustanowienie dobrowolnych środków samoregulacyjnych, takich jak kodeksy postępowania, lub zwiększać świadomość na temat istniejących środków tego typu. Takie ułatwienia powinny dotyczyć środków samoregulacji służących wykrywaniu ryzyka systematycznego, w szczególności w celu wzmocnienia mechanizmów służących zwalczaniu cyberprzemocy oraz poprawy szkolenia pracowników dostawców takich usług pośrednich, zajmujących się zapobieganiem przemocy i udzielaniem pomocy i wsparcia ofiarom. Takie środki samoregulacji mogłyby uzupełniać działania na szczeblu Unii, w szczególności zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2022/2065.

(87) Wymiana najlepszych praktyk i konsultacje w indywidualnych przypadkach, w ramach mandatów Eurojustu, Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach karnych i innych odpowiednich agencji unijnych, mogłyby mieć ogromne znaczenie dla zapobiegania wszelkim formom przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz ich zwalczania.

(88) Politykę odpowiedniego zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej można formułować wyłącznie na podstawie kompleksowych i porównywalnych danych zdezagregowanych. Aby skutecznie monitorować rozwój sytuacji w państwach członkowskich, zachęca się również państwa członkowskie do regularnego przeprowadzania badań. Mogłoby to się odbywać przy użyciu zharmonizowanej metodyki Komisji (Eurostatu).

(89) Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dane gromadzone do celów niniejszej dyrektywy były ograniczone do tego, co jest absolutnie niezbędne do pomocy w monitorowaniu skali występowania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz tendencji w tym zakresie, a także do opracowywania nowych strategii politycznych w tej dziedzinie. Państwa członkowskie powinny przekazywać wymagane dane Europejskiemu Instytutowi ds. Równości Kobiet i Mężczyzn, aby umożliwić porównywalność, ocenę i analizę tych danych na poziomie Unii.

(90) Wszelkie przetwarzanie danych osobowych zgodnie z niniejszą dyrektywą, w tym wymiana lub przekazywanie danych osobowych przez właściwe organy, odbywa się zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679 oraz dyrektywami Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/58/WE[13]i (UE) 2016/680 i. Wszelkie przetwarzanie danych osobowych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii odbywa się zgodnie z rozporządzeniami Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/794[14], (UE) 2018/1725[15] i (UE) 2018/1727[16] i lub wszelkimi innymi mającymi zastosowanie przepisami Unii dotyczącymi ochrony danych.

(91) Niniejsza dyrektywa ustanawia normy minimalne, w związku z czym państwa członkowskie mają swobodę przyjmowania lub utrzymywania w mocy bardziej rygorystycznych przepisów prawa karnego dotyczących definicji przestępstw i kar w obszarze przemocy wobec kobiet. W odniesieniu do przepisów niniejszej dyrektywy państwa członkowskie mogą wprowadzić lub utrzymać w mocy przepisy przewidujące bardziej rygorystyczne normy, w tym przepisy zapewniające wyższy poziom ochrony i wsparcia ofiar.

---

13 Dyrektywa 2002/58/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 2002 r. dotycząca przetwarzania danych osobowych i ochrony prywatności w sektorze łączności elektronicznej (dyrektywa o prywatności i łączności elektronicznej) (Dz.U. L 201 z 31.7.2002, s. 37).

14 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/794 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Organów Ścigania (Europol), zastępujące i uchylające decyzje Rady 2009/371/WSiSW, 2009/934/WSiSW, 2009/935/WSiSW, 2009/936/WSiSW i 2009/968/WSiSW (Dz.U. L 135 z 24.5.2016, s. 53).

15 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1725 z dnia 23 października 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii i swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia rozporządzenia (WE) nr 45/2001 i decyzji nr 1247/2002/WE (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 39).

16 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1727 z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie Agencji Unii Europejskiej ds. Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych (Eurojust) oraz zastąpienia i uchylenia decyzji Rady 2002/187/WSiSW (Dz.U. L 295 z 21.11.2018, s. 138).

(92) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, mianowicie zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w całej Unii na podstawie wspólnych norm minimalnych, nie może zostać osiągnięty w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast ze względu na rozmiary i skutki przewidzianych środków możliwe jest lepsze jego osiągnięcie na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(93) Zgodnie z art. 3 Protokołu nr 21 w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do TUE i TFUE, Irlandia powiadomiła, pismem z dnia 22 czerwca 2022 r., o chęci uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(94) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do TUE i do TFUE, Dania nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana ani jej nie stosuje.

(95) Zgodnie z art. 42 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2018/1725 skonsultowano się z Europejskim Inspektorem Ochrony Danych, który wydał opinię dnia 5 kwietnia 2022 r.,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Artykuł 1

Przedmiot i zakres

1. Niniejsza dyrektywa ustanawia przepisy mające na celu zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Ustanawia ona normy minimalne odnoszące się do:

   a) określenia przestępstw i kar w obszarach seksualnego wykorzystywania kobiet i dzieci oraz przestępczości komputerowej;

   b) praw ofiar wszelkich form przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej przysługujących im przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie lub przez stosowny okres po jego zakończeniu;

   c) ochrony i wsparcia ofiar, zapobiegania i wczesnej interwencji.

2. Rozdziały 3–7 mają zastosowanie do wszystkich ofiar przestępstw przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, niezależnie od ich płci. Ofiary te to wszystkie ofiary aktów uznawanych za przestępstwa na mocy rozdziału 2 oraz ofiary wszelkich innych aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej stanowiących przestępstwo na mocy innych aktów prawnych Unii lub prawa krajowego.

Artykuł 2

Definicje

Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

a) „przemoc wobec kobiet” oznacza wszelkie akty przemocy ze względu na płeć skierowane przeciwko kobiecie lub dziewczynce, dlatego że ta jest kobietą lub dziewczynką, lub które dotykają kobiety lub dziewczęta w nieproporcjonalnie większym stopniu, i które prowadzą lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody lub cierpienia, w tym również groźby takich czynów, przymus lub arbitralne pozbawianie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym;

b) „przemoc domowa” oznacza wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej, które popełniane są w rodzinie lub gospodarstwie domowym, bez względu na biologiczne lub prawne więzi rodzinne, lub między byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania, czy nie;

c) „ofiara” oznacza każdą osobę, niezależnie od płci, która doznała szkody bezpośrednio spowodowanej przemocą wobec kobiet lub przemocą domową, w tym dzieci, które doznały szkody, ponieważ były świadkami przemocy domowej;

d) „dostawca usług hostingu” oznacza dostawcę usług hostingu zdefiniowanych w art. 3 lit. g) pkt (iii) rozporządzenia (UE) 2022/2065;

e) „dostawca usług pośrednich” oznacza dostawcę usług pośrednich zdefiniowanych w art. 3 lit. g) rozporządzenia (UE) 2022/2065;

f) „dziecko” oznacza każdą osobę poniżej 18. roku życia;

g) „osoba będąca na utrzymaniu” oznacza dziecko ofiary lub jakąkolwiek osobę inną niż sprawca lub podejrzany, które mieszkają w tym samym gospodarstwie domowym co ofiara i którym ofiara zapewnia opiekę i utrzymanie;

h) „właściwy organ” oznacza każdy organ publiczny wyznaczony na mocy prawa krajowego jako właściwy do realizowania obowiązku przewidzianego w niniejszej dyrektywie.

Rozdział 2

Przestępstwa związane z seksualnym wykorzystywaniem kobiet i dzieci oraz cyberprzestępczością

Artykuł 3

Okaleczanie żeńskich narządów płciowych

Państwa członkowskie zapewniają, aby następujące czyny umyślne podlegały karze jako przestępstwo:

a) wycięcie, infibulacja lub każde inne okaleczenie całości lub którejkolwiek części warg sromowych większych, warg sromowych mniejszych lub łechtaczki;

b) zmuszanie lub doprowadzenie kobiety lub dziewczynki do poddania się któremukolwiek z czynów wymienionych w lit. a).

Artykuł 4

Przymusowe małżeństwa

Państwa członkowskie zapewniają, aby następujące czyny umyślne podlegały karze jako przestępstwo:

a) zmuszanie osoby dorosłej lub dziecka do zawarcia małżeństwa;

b) zwabienie osoby dorosłej lub dziecka na terytorium państwa innego niż to, w którym zamieszkuje, w celu zmuszenia tej osoby dorosłej lub tego dziecka do zawarcia małżeństwa

Artykuł 5

Udostępnianie bez zgody treści intymnych lub zmanipulowanych

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby następujące czyny umyślne podlegały karze jako przestępstwo:

   a) publiczne udostępnianie za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) obrazów, nagrań wideo lub podobnych materiałów przedstawiających czynności o wyraźnie seksualnym charakterze lub intymne części ciała osoby bez zgody tej osoby, gdy takie czyny mogą wyrządzić poważną szkodę tej osobie;

   b) wytwarzanie obrazów, nagrań wideo lub podobnych treści, które sprawiają wrażenie, że osoba uczestniczy w czynnościach o wyraźnie seksualnym charakterze, manipulowanie takimi obrazami, nagraniami wideo lub innymi treściami lub zmienianie ich, a następnie publiczne udostępnianie ich za pomocą technologii ICT bez zgody tej osoby, gdy takie czyny mogą wyrządzić jej poważną szkodę;

c) grożenie zachowaniem, o którym mowa w lit. a) i b), w celu zmuszenia osoby do wykonania określonej czynności, przyzwolenia na nią lub powstrzymania się od niej.

2. Ust. 1 lit. a) i b) niniejszego artykułu nie wpływa na obowiązek poszanowania praw, wolności i zasad określonych w Karcie i ma zastosowanie z zastrzeżeniem podstawowych zasad związanych z wolnością wypowiedzi i informacji oraz wolnością sztuki i nauki, wdrożonych do prawa Unii lub prawa krajowego.

Artykuł 6

Cyberstalking

Państwa członkowskie zapewniają, aby czyny umyślne polegające na poddawaniu danej osoby powtarzającemu się lub ciągłemu nadzorowi, bez jej zgody lub upoważnienia prawnego do takiego działania, za pomocą ICT w celu śledzenia lub monitorowania ruchów i działań tej osoby, gdy takie czyny mogą wyrządzić poważną szkodę tej osobie, podlegały karze jako przestępstwo.

Artykuł 7

Cybernękanie

Państwa członkowskie zapewniają, aby następujące czyny umyślne podlegały karze jako przestępstwo:

a) powtarzające się lub ciągłe grożenie osobie, przynajmniej w przypadkach, gdy czyny te obejmują groźby popełnienia przestępstwa, za pomocą ICT, gdy takie czyny mogą spowodować, że osoba ta poważnie obawia się o swoje bezpieczeństwo lub o bezpieczeństwo osób będących na jej utrzymaniu;

b) kierowanie, wraz z innymi osobami, za pomocą ICT, w publicznie dostępny sposób, gróźb lub zniewag wobec osoby, gdy takie czyny mogą wyrządzić tej osobie poważną szkodę psychiczną;

c) przesyłanie osobie, która sobie tego nie życzy, za pomocą ICT obrazu, nagrania wideo lub innych podobnych treści przedstawiających genitalia, gdy takie czyny mogą wyrządzić tej osobie poważną szkodę psychiczną;

d) publiczne udostępnianie za pomocą ICT treści zawierających dane osobowe osoby bez jej zgody w celu nakłonienia innych do wyrządzenia tej osobie szkody fizycznej lub poważnej szkody psychicznej.

Artykuł 8

Cyfrowe nawoływanie do przemocy lub nienawiści

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby umyślne nawoływanie do przemocy lub nienawiści skierowanej przeciwko grupie osób, którą definiuje się według płci, lub przeciwko członkowi takiej grupy przez publiczne rozpowszechnianie za pomocą ICT treści zawierających takie nawoływanie podlegało karze jako przestępstwo.

2. Do celów ust. 1 państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o penalizacji jedynie takich czynów, które mogą spowodować zakłócenie porządku publicznego lub które stanowią groźbę, obrazę albo zniewagę.

Artykuł 9

Podżeganie, pomocnictwo i usiłowanie

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby podżeganie do popełnienia któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3–6 i art. 7 akapit pierwszy lit. b), podlegało karze jako przestępstwo.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby pomocnictwo w popełnieniu któregokolwiek z przestępstw, o których mowa w art. 3 akapit pierwszy lit. a) i art. 4–8, podlegało karze jako przestępstwo.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby usiłowanie popełnienia przestępstw, o których mowa w art. 3 i 4, podlegało karze jako przestępstwo.

Artykuł 10

Kary

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby przestępstwa, o których mowa w art. 3–9, podlegały skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby przestępstwa, o których mowa w art. 3, podlegały karze, której maksymalny wymiar wynosi co najmniej pięć lat pozbawienia wolności.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby przestępstwa, o których mowa w art. 4, podlegały karze, której maksymalny wymiar wynosi co najmniej trzy lata pozbawienia wolności.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby przestępstwa, o których mowa w art. 5 i 6, art. 7 akapit pierwszy lit. a), b) i d) i art. 8 podlegały karze, której maksymalny wymiar wynosi co najmniej rok pozbawienia wolności.

Artykuł 11

Okoliczności obciążające

O ile następujące okoliczności nie należą do ustawowych znamion przestępstw, o których mowa w art. 3–8, państwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by w odniesieniu do odpowiednich przestępstw, o których mowa w tych artykułach, zgodnie z prawem krajowym za okoliczności obciążające można było uznać jedną lub kilka spośród następujących okoliczności:

a) przestępstwo – lub inne przestępstwo przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej – zostało popełnione ponownie;

b) przestępstwo zostało popełnione przeciw osobie podatnej na zagrożenia ze względu na szczególne okoliczności, takie jak sytuacja zależności lub stan niepełnosprawności fizycznej, umysłowej, intelektualnej lub sensorycznej;

c) przestępstwo zostało popełnione przeciw dziecku;

d) przestępstwo zostało popełnione w obecności dziecka;

e) przestępstwo zostało popełnione przez co najmniej dwie osoby działające wspólnie;

f) przestępstwo poprzedzały lub towarzyszyły mu ekstremalne poziomy przemocy;

g) przestępstwo zostało popełnione z użyciem broni lub z groźbą jej użycia;

h) przestępstwo zostało popełnione przy użyciu siły lub groźby użycia siły lub przy użyciu przymusu;

i) następstwem czynu jest śmierć ofiary bądź poważną szkodę fizyczną lub psychiczną dla ofiary;

j) sprawca został wcześniej skazany za przestępstwa o tym samym charakterze;

k) przestępstwo zostało popełnione przeciw byłemu lub obecnemu małżonkowi lub partnerowi;

l) przestępstwo zostało popełnione przez członka rodziny lub osobę wspólnie zamieszkującą z ofiarą;

m) przestępstwo zostało popełnione przez nadużycie uznanego stosunku zaufania, władzy lub wpływu;

n) przestępstwo zostało popełnione przeciw danej osobie, ponieważ była ona przedstawicielem publicznym, dziennikarzem lub obrońcą praw człowieka;

o) celem przestępstwa było zachowanie lub przywrócenie tzw. honoru danej osoby, rodziny, wspólnoty lub innej podobnej grupy;

p) celem przestępstwa było ukaranie ofiary za jej orientację seksualną, płeć, kolor skóry, religię, pochodzenie społeczne lub przekonania polityczne.

Artykuł 12

Jurysdykcja

1. Każde państwo członkowskie przyjmuje środki niezbędne do ustanowienia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 3–9, w przypadku gdy:

   a) przestępstwo zostało w całości lub części popełnione na jego terytorium; lub

   b) sprawca jest jego obywatelem.

2. Państwo członkowskie informuje Komisję w przypadku gdy podejmie decyzję o rozszerzeniu swojej jurysdykcji na przestępstwa, o których mowa w art. 3–9, popełnione poza jego terytorium, w przypadku gdy:

   a) przestępstwo zostało popełnione wobec jego obywatela lub wobec osoby mającej miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium; lub

   b) sprawca ma miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby ich jurysdykcja ustanowiona w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 5–9, obejmowała sytuacje, w których przestępstwo zostało popełnione za pomocą ICT, do których dostęp uzyskano z ich terytorium, niezależnie od tego, czy dostawca usług pośrednich ma siedzibę na ich terytorium.

4. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 lit. b) niniejszego artykułu, każde państwo członkowskie zapewnia, aby jego jurysdykcja ustanowiona w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 3 i 4, nie była zależna od tego, że czyn, o którym mowa w tych artykułach podlega karze jako przestępstwo w państwie, w którym został popełniony.

5. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 lit. b), państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia, aby wykonywanie ich jurysdykcji nie było zależne od warunku, że oskarżenie może zostać wniesione wyłącznie w następstwie zgłoszenia dokonanego przez ofiarę w miejscu popełnienia przestępstwa lub w następstwie zawiadomienia złożonego przez państwo, w którym przestępstwo zostało popełnione.

Artykuł 13

Terminy przedawnienia

1. Państwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu ustanowienia terminu przedawnienia umożliwiającego prowadzenie postępowań przygotowawczych, ściganie, przeprowadzenie rozpraw sądowych i wydanie orzeczeń sądowych w sprawie przestępstw, o których mowa w art. 3– 9, w dostatecznie długim okresie po ich popełnieniu, w celu skutecznego ścigania tych przestępstw. Termin przedawnienia jest proporcjonalny do wagi danego przestępstwa.

2. W przypadku gdy ofiarą jest dziecko, bieg terminu przedawnienia w przypadku przestępstw, o których mowa w art. 3, rozpoczyna się najwcześniej w momencie ukończenia przez ofiarę 18 roku życia.

Rozdział 3
Ochrona ofiar i dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Artykuł 14

Zgłaszanie przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej

1. Oprócz praw ofiar w chwili składania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa na podstawie art. 5 dyrektywy 2012/29/UE państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość zgłaszania właściwym organom aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej za pośrednictwem przystępnych, łatwych w użytkowaniu, bezpiecznych i dostępnych kanałów. Obejmuje to, przynajmniej w odniesieniu do cyberprzestępstw, o których mowa w art. 5–8 niniejszej dyrektywy, możliwość zgłaszania on-line lub za pośrednictwem innych dostępnych i bezpiecznych ICT, z zastrzeżeniem krajowych przepisów proceduralnych dotyczących sformalizowania zgłoszeń on-line.

   Państwa członkowskie zapewniają, aby możliwość zgłaszania on-line lub za pośrednictwem innych dostępnych i bezpiecznych ICT obejmowała możliwość przedstawienia dowodów za pomocą środków określonych w akapicie pierwszym, z zastrzeżeniem krajowych przepisów proceduralnych dotyczących sformalizowania dostarczania dowodów.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom dostęp do pomocy prawnej zgodnie z art. 13 dyrektywy 2012/29/UE. Państwa członkowskie mogą rozszerzyć pomoc prawną na ofiary zgłaszające przestępstwa, jeżeli jest to przewidziane w prawie krajowym.

3. Państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zachęcania osób, które wiedzą o popełnieniu aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej lub które, w dobrej wierze, podejrzewają, że je popełniono lub że można spodziewać się aktów przemocy, do zgłaszania tego właściwym organom bez obawiania się negatywnych konsekwencji.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby pracownicy opieki zdrowotnej, których dotyczy obowiązek zachowania poufności, mogli dokonywać zgłoszeń do właściwych organów, jeżeli mają oni uzasadnione powody, by sądzić, że istnieje bezpośrednie ryzyko wyrządzenia danej osobie poważnej szkody fizycznej wskutek przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

5. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku gdy ofiarą jest dziecko, z zastrzeżeniem przepisów dotyczących prawniczej tajemnicy zawodowej lub, w przypadkach przewidzianych w prawie krajowym, nie naruszając tajemnicy spowiedzi lub równoważnych zasad, specjaliści, którzy na mocy prawa krajowego podlegają obowiązkowi zachowania tajemnicy zawodowej, mogli dokonywać zgłoszeń do właściwych organów, jeżeli mają oni uzasadnione powody, by sądzić, że dziecku wyrządzono poważną szkodę fizyczną wskutek przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

6. W przypadku gdy dzieci zgłaszają właściwym organom akty przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej, państwa członkowskie zapewniają, aby procedury zgłaszania były bezpieczne i poufne oraz aby były opracowane i dostępne w sposób i w języku, które są przyjazne dziecku, stosownie do wieku i dojrzałości tego dziecka.

   Państwa członkowskie zapewniają, aby specjaliści przeszkoleni do pracy z dziećmi pomagali w procedurach zgłaszania i aby procedury te prowadzono z uwzględnieniem dobra dziecka.

Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy osoba posiadająca odpowiedzialność rodzicielską uczestniczy w akcie przemocy, możliwość zgłoszenia czynu przez dziecko nie była uzależniona od zgody osoby posiadającej odpowiedzialność rodzicielską oraz aby właściwe organy podjęły środki niezbędne do ochrony bezpieczeństwa dziecka, zanim osoba ta zostanie poinformowana o zgłoszeniu.

Artykuł 15

Prowadzenie postępowań przygotowawczych i ściganie

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby, jednostki lub służby prowadzące postępowania przygotowawcze w sprawie aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej i ścigające te czyny dysponowały odpowiednią wiedzą fachową w tych kwestiach i skutecznymi narzędziami dochodzeniowymi umożliwiającymi skuteczne prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawie takich czynów i ich ściganie, w szczególności do celów gromadzenia, analizowania i zabezpieczania elektronicznego materiału dowodowego w przypadkach cyberprzestępstw, o których mowa w art. 5–8.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby zgłoszenia aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej były niezwłocznie przetwarzane i przekazywane właściwym organom do celów prowadzenia postępowań przygotowawczych i ścigania oraz, w razie potrzeby, do celów przyjęcia środków ochrony na podstawie art. 19.

3. W przypadkach gdy właściwe organy mają uzasadnione powody, by podejrzewać, że mogło zostać popełnione przestępstwo, niezwłocznie wszczynają skuteczne postępowanie przygotowawcze, wskutek złożonego zawiadomienia lub z urzędu, w sprawie aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej. Zapewniają one, aby sprawa została wpisana do rejestru urzędowego oraz prowadzą rejestr istotnych ustaleń i dowodów zgodnie z prawem krajowym.

4. Z myślą o dobrowolnym zabezpieczeniu materiału dowodowego, w szczególności w przypadkach przemocy seksualnej, właściwe organy niezwłocznie kierują ofiary do odpowiednich pracowników opieki zdrowotnej lub służb wsparcia, o których mowa w art. 25, 26 i 27, specjalizujących się w udzielaniu pomocy przy zabezpieczaniu dowodów. Ofiary są jak najwcześniej informowane o znaczeniu zgromadzenia takich dowodów.

5. Państwa członkowskie zapewniają, aby prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawie aktów zgwałcenia ani ich ściganie nie zależało od zgłoszenia czynu przez ofiarę lub jej przedstawiciela ani od skargi złożonej przez ofiarę lub jej przedstawiciela, oraz aby postępowania karne nie były umarzane wyłącznie z powodu wycofania zawiadomienia lub skargi.

Artykuł 16

Indywidualna ocena służąca ustaleniu potrzeb ofiar w zakresie ochrony

1. Poza wymogami dotyczącymi indywidualnej oceny, o której mowa w art. 22 dyrektywy 2012/29/UE, państwa członkowskie zapewniają, by przynajmniej w odniesieniu do ofiar przemocy seksualnej i przemocy domowej, spełnione były wymogi określone w niniejszym artykule.

2. Na jak najwcześniejszym etapie, na przykład w momencie pierwszego kontaktu z właściwymi organami lub jak najszybciej po pierwszym kontakcie z nimi, szczególne potrzeby ofiary w zakresie ochrony określa się w drodze indywidualnej oceny, w stosownych przypadkach we współpracy ze wszystkimi odpowiednimi właściwymi organami.

3. Indywidualna ocena, o której mowa w ust. 2 koncentruje się na ryzyku stwarzanym przez sprawcę lub podejrzanego. Ryzyko to może obejmować:

a) ryzyko ponownej przemocy;

b) ryzyko spowodowania obrażeń ciała lub urazów psychicznych;

c) możliwość użycia broni i dostępu do niej;

d) fakt, że sprawca lub podejrzany mieszka z ofiarą;

e) nadużywanie narkotyków lub alkoholu przez sprawcę lub podejrzanego;

f) niegodziwe traktowanie dziećmi;

g) problemy ze zdrowiem psychicznym; lub

h) zachowanie stanowiące uporczywe nękanie.

4. W indywidualnej ocenie, o której mowa w ust. 2 uwzględnia się indywidualną sytuację ofiary, w tym to, czy ofiara doświadcza dyskryminacji ze względu na płeć w połączeniu z jakąkolwiek inną przyczyną lub przyczynami dyskryminacji, o których mowa w art. 21 Karty (zwanej dalej „dyskryminacją krzyżową”, i w związku z tym jest narażona na zwiększone ryzyko przemocy, jak również własną relację ofiary i jej ocenę sytuacji. Przeprowadza się ją w najlepszym interesie ofiary, zwracając szczególną uwagę na potrzebę uniknięcia wtórnej lub ponownej wiktymizacji.

5. Państwa członkowskie zapewniają, aby właściwe organy podejmowały odpowiednie środki ochrony, z należytym uwzględnieniem indywidualnej oceny, o której mowa w ust. 2. Takie środki mogą obejmować:

a) środki na podstawie art. 23 i 24 dyrektywy 2012/29/UE;

b) wydanie nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się i nakazów ochrony na podstawie art. 19 niniejszej dyrektywy;

c) środki inne niże te, o których mowa w lit. a) i b) niniejszego ustępu mające na celu kontrolę zachowania sprawcy lub podejrzanego, w szczególności na podstawie art. 37 niniejszej dyrektywy.

6. W stosownych przypadkach indywidualną ocenę, o której mowa w ust. 2 przeprowadza się we współpracy z innymi odpowiednimi właściwymi organami na każdym z etapów postępowania oraz z odpowiednimi służbami wsparcia, takimi jak placówki ochrony ofiar, służby specjalistyczne, opieka społeczna, pracownicy opieki zdrowotnej, schroniska, specjalistyczne służby wsparcia i inne odpowiednie zainteresowane strony.

7. Właściwe organy regularnie dokonują przeglądu indywidualnej oceny, o której mowa w ust. 2 i, w stosownych przypadkach, wprowadzają nowe lub aktualizują bieżące środki ochrony zgodnie z ust. 5, aby zapewnić, by uwzględniały one obecną sytuację ofiary.

8. Domniemywa się, że osoby będące na utrzymaniu mają szczególne potrzeby w zakresie ochrony bez konieczności przeprowadzania indywidualnej oceny, o której mowa w ust. 2, chyba że istnieją przesłanki wskazujące na to, że nie mają one szczególnych potrzeb w zakresie ochrony.

Artykuł 17

Indywidualna ocena potrzeb ofiar w zakresie wsparcia

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby – uwzględniając indywidualną ocenę, o której mowa w art. 16 – właściwe organy oceniły indywidualne potrzeby ofiary w zakresie wsparcia przewidzianego w rozdziale 4. Właściwe organy oceniają indywidualne potrzeby w zakresie wsparcia osób będących na utrzymaniu ofiary, jak przewidziano w rozdziale 4, chyba że istnieją przesłanki wskazujące, że nie mają one szczególnych potrzeb w zakresie wsparcia.

2. Do indywidualnej oceny potrzeb ofiar w zakresie wsparcia na podstawie ust. 1 niniejszego artykułu zastosowanie ma art. 16 ust. 4, 6 i 7.

Artykuł 18

Kierowanie do służb wsparcia

1. Jeżeli w ramach ocen, o których mowa w art. 16 i 17, określono szczególne potrzeby w zakresie wsparcia lub ochrony, lub jeżeli ofiara wystąpi o wsparcie, państwa członkowskie zapewniają, aby służby wsparcia, takie jak specjalistyczne służby wsparcia, we współpracy z właściwymi organami, kontaktowały się z ofiarami w celu zaoferowania im wsparcia z należytym uwzględnieniem bezpieczeństwa ofiar. Państwa członkowskie mogą postanowić, że takie kontakty są uzależnione od zgody ofiary.

2. Właściwe organy muszą odpowiadać na wnioski ofiar o udzielenie ochrony i wsparcia bezzwłocznie i w sposób skoordynowany.

3. Państwa członkowskie zapewniają w stosownych przypadkach, by właściwe organy mogły kierować dzieci będące ofiarami do służb wsparcia, w razie potrzeby bez uprzedniej zgody osoby posiadającej odpowiedzialność rodzicielską.

4. Jeżeli jest to konieczne do zagwarantowania, że ofiara otrzyma odpowiednie wsparcie i ochronę, państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy przekazywały odpowiednie dane osobowe dotyczące ofiary i sytuacji ofiary właściwym służbom wsparcia. Dane takie są przekazywane z zachowaniem poufności. Państwa członkowskie mogą postanowić, że przekazywanie takich danych jest uzależnione od zgody ofiary.

5. Służby wsparcia przechowują dane osobowe tak długo, jak jest to konieczne do świadczenia usług wsparcia, a w każdym razie nie dłużej niż przez pięć lat od ostatniego kontaktu między służbą wsparcia a ofiarą.

Artykuł 19

Nakazy doraźne, zakazy zbliżania się i nakazy ochrony

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub bezpieczeństwa ofiary lub osób będących na jej utrzymaniu właściwe organy były uprawnione do bezzwłocznego skierowania do sprawcy aktu przemocy objętego niniejszą dyrektywą lub podejrzanego o taki akt przemocy nakazów opuszczenia przez sprawcę lub podejrzanego miejsca zamieszkania ofiary lub osób będących na jej utrzymaniu na odpowiedni okres oraz zakazu wchodzenia do tego miejsca zamieszkania lub miejsca pracy ofiary lub zakazu zbliżania się do nich na odległość mniejszą niż określona w zakazie, lub kontaktowania się w jakikolwiek sposób z ofiarą lub osobami będącymi na jej utrzymaniu.

Nakazy i zakazy, o których mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu mają skutek natychmiastowy i nie są zależne od zgłoszenia przestępstwa przez ofiarę ani od wszczęcia indywidualnej oceny zgodnie z art. 16.

2. Państwa członkowskie zapewniają, aby właściwe organy były uprawnione do wydawania zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony w celu udzielenia ofiarom ochrony – na tak długo, jak jest to konieczne dla ofiar – przed wszelkimi aktami przemocy objętymi niniejszą dyrektywą.

3. W przypadku gdy ofiara jest osobą dorosłą, państwa członkowskie mogą wymagać, zgodnie ze swoim prawem krajowym, aby nakazy doraźne, zakazy zbliżania się i nakazy ochrony, o których mowa w ust. 1 i 2, były wydawane na wniosek ofiary.

4. W przypadkach gdy jest to istotne ze względu na bezpieczeństwo ofiary państwa członkowskie zapewniają, aby właściwe organy informowały ofiary o możliwości wnioskowania o wydanie nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony, a także o możliwości ubiegania się o transgraniczne uznanie nakazów ochrony na podstawie dyrektywy 2011/99/UE[17] lub rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013[18].

5. Wszelkie naruszenia nakazów doraźnych, zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony podlegają skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym sankcjom karnym lub pozakarnym. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku wystąpienia takiego naruszenia, w razie potrzeby rozważano przegląd indywidualnej oceny, o której mowa w art. 16, zgodnie z ust. 7 tego artykułu.

---

[17] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony (Dz.U. L 338 z 21.12.2011, s. 2).

[18] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013 z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz.U. L 181 z 29.6.2013, s. 4).

6. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary mogły być niezwłocznie informowane o naruszeniu doraźnego nakazu, zakazu zbliżania się lub nakazu ochrony, które mogłoby mieć wpływ na ich bezpieczeństwo.

7. Niniejszy artykuł nie zobowiązuje państw członkowskich do zmiany ich systemów krajowych w zakresie kwalifikowania nakazów doraźnych i nakazów ochrony jako podlegających prawu karnemu, cywilnemu lub administracyjnemu.

Artykuł 20

Ochrona życia prywatnego ofiar

Państwa członkowskie zapewniają, aby w postępowaniach karnych dowód dotyczący zachowań seksualnych ofiary w przeszłości lub związanych z nimi innymi aspektów życia prywatnego ofiary, dozwolony był wyłącznie gdy jest to istotne i konieczne.

Artykuł 21

Wytyczne dla organów ścigania i organów prokuratury

Państwa członkowskie mogą wydawać wytyczne dla właściwych organów działających w ramach postępowania karnego, w tym wytyczne prokuratorskie, w sprawach dotyczących przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej. Wytyczne te uwzględniają aspekt płci, mają charakter doradczy i mogą zawierać wskazówki na temat tego, w jaki sposób:

a) zapewnić, by wszystkie formy przemocy wobec kobiet i przemocy domowej były należycie identyfikowane,

b) gromadzić i zabezpieczać odpowiednie dowody, w tym dowody on-line;

c) przeprowadzać indywidualne oceny na podstawie art. 16 i 17, a także dokonywać przeglądu tych ocen;

d) rozpatrywać sprawy, które mogą wymagać wydania lub wdrożenia nakazu doraźnego, zakazu zbliżania się lub nakazu ochrony;

e) traktować ofiary w sposób uwzględniający doznane urazy, płeć, niepełnosprawność oraz w sposób dostosowany do dziecka, a także zapewnić poszanowanie prawa dziecka do bycia wysłuchanym i uwzględnienie jego dobra;

f) zapewnić, by ofiary były traktowane z szacunkiem i aby postępowanie było prowadzone w sposób zapobiegający wtórnej lub ponownej wiktymizacji;

g) zaspokajać większe potrzeb w zakresie ochrony i wszelkiego odpowiedniego wsparcia w przypadku ofiar doświadczających dyskryminacji krzyżowej, o czym mowa w art. 33 ust. 1;

h) identyfikować stereotypy płciowe i unikać ich;

i) podnosić świadomość na temat wszystkich grup ofiar w kontekście przemocy domowej;

j) kierować ofiary do specjalistycznych służb wsparcia, w tym służb medycznych, aby zapewnić odpowiednie traktowanie ofiar oraz właściwe i bezzwłoczne rozpatrywanie spraw dotyczących przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej; oraz

k) zapewnić ochronę prywatności ofiar i informacji poufnych dotyczących ofiar.

W celu zapewnienia odpowiedniej aktualizacji wytycznych, o których mowa w akapicie pierwszym, są one w razie potrzeby poddawane przeglądowi, w którym uwzględnia się sposób ich stosowania w praktyce.

Artykuł 22

Rola organów krajowych, w tym organów ds. równości

1. Państwa członkowskie wyznaczają organ lub organy do wykonywania następujących zadań i dokonują w tym celu niezbędnych ustaleń:

   a) publikowanie sprawozdań i wydawanie zaleceń dotyczących wszelkich kwestii związanych z przemocą wobec kobiet i przemocą domową, łącznie z gromadzeniem najlepszych dostępnych praktyk; oraz

   b) wymiana dostępnych informacji z odpowiednimi organami europejskimi takimi jak Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn.

   Do celów akapitu pierwszego państwa członkowskie mogą konsultować się z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

2. Organy, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, mogą wchodzić w skład organów ds. równości ustanowionych na mocy dyrektyw 2004/113/WE, 2006/54/WE i 2010/41/UE.

Artykuł 23

Środki mające na celu usunięcie niektórych treści on-line

1. Nie naruszając rozporządzenia (UE) 2022/2065, państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia szybkiego usuwania publicznie dostępnych treści online, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. a) i b) oraz w art. 7 i 8 niniejszej dyrektywy, lub uniemożliwienia dostępu do tych treści.

   Środki, o których mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu obejmują możliwość wydawania przez właściwe organy wiążących nakazów prawnych usunięcia takich treści lub uniemożliwienia dostępu do nich. Państwa członkowskie zapewniają, by nakazy takie spełniały przynajmniej warunki określone w art. 9 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2022/2065.

2. Nakazy, o których mowa w akapicie drugim ustępu pierwszego, są kierowane do dostawców usług hostingowych.

   W przypadku gdy usunięcie nie byłoby wykonalne, właściwe organy mogą również skierować do stosownych dostawców usług pośrednich, innych niż dostawcy sług hostingowych, którzy mają techniczną i operacyjną zdolność podjęcia działań w odniesieniu do danych treści, nakazy uniemożliwienia dostępu do nich.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku gdy postępowanie karne dotyczące przestępstw, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. a) lub b), art. 7 lub art. 8, zakończyło się bez orzeczenia, iż doszło do popełnienia przestępstwa, nakazy, o których mowa w akapicie pierwszym ustępu pierwszego niniejszego artykułu, zostały unieważnione, a adresaci takich nakazów zostali o tym poinformowani.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby nakazy i inne środki, o których mowa w akapicie drugim ustępu pierwszego, były stosowane zgodnie z przejrzystymi procedurami i podlegały odpowiednim zabezpieczeniom, w szczególności w celu zapewnienia, aby te nakazy i inne środki ograniczały się do tego, co jest konieczne i proporcjonalne, oraz aby należycie uwzględniono prawa i interesy wszystkich stosownych zainteresowanych stron, w tym ich prawa podstawowe zgodnie z Kartą.

   Państwa członkowskie zapewniają, by dostawcy usług hostingu, inni dostawcy stosownych usług pośrednich i dostawcy treści, których dotyczy nakaz, o którym mowa w ust. 1, mieli prawo do skutecznego środka zaskarżenia. Prawo to obejmuje prawo do zaskarżenia takiego nakazu przed sądami państwa członkowskiego właściwego organu, który wydał ten nakaz.

5. Państwa członkowskie zapewniają, by stosowni dostawcy treści, których dotyczy nakaz, o którym mowa w akapicie pierwszym ustępu pierwszego, zostali poinformowani przez dostawców usług hostingu lub, w stosownych wypadkach, przez wszelkich innych dostawców stosownych usług pośrednich, o przyczynach usunięcia treści lub uniemożliwienia dostępu do nich na podstawie nakazów lub innych środków, o których mowa w ust. 1, a także o możliwości dostępu do środków zaskarżenia.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby usunięcie treści lub uniemożliwienie dostępu do nich na podstawie nakazów lub innych środków, o których mowa w ust. 1, nie uniemożliwiało właściwym organom bezzwłocznego uzyskania lub zabezpieczenia materiału dowodowego niezbędnego do prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawie przestępstw, o których mowa w art. 5 pkt 1 lit. a) lub b), art. 7 lub art. 8, lub ścigania tych przestępstw.

Artykuł 24

Odszkodowanie od sprawców

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom prawo do dochodzenia, zgodnie z prawem krajowym, pełnego odszkodowania od sprawców za szkody wynikające z przestępstw przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

2. Państwa członkowskie zapewniają, w stosownych przypadkach, ofiarom możliwość uzyskania decyzji w sprawie odszkodowania w toku postępowania karnego.

Rozdział 4

Wsparcie ofiar

Artykuł 25

Wsparcie specjalistyczne dla ofiar

1. Państwa członkowskie zapewniają dostępność specjalistycznych służb wsparcia, o których mowa w art. 8 ust. 3 i art. 9 ust. 3 dyrektywy 2012/29/UE, dla ofiar, bez względu na to, czy złożyły formalną skargę.

   W przypadku gdy usługi specjalistycznych służb wsparcia, o których mowa w akapicie pierwszym nie są świadczone jako integralna część ogólnych usług świadczonych przez służby wsparcia ofiar, koordynuje się ogólne i specjalistyczne usługi służb wsparcia.

Specjalistyczne służby wsparcia, o których mowa w akapicie pierwszym zapewniają:

a) informacje i wsparcie co do wszelkich istotnych kwestii praktycznych wynikających z przestępstwa, w tym na temat dostępu do mieszkania, edukacji, opieki nad dziećmi, szkolenia, wsparcia finansowego i pomocy w utrzymaniu lub w znalezieniu zatrudnienia;

b) informacje na temat dostępu do porady prawnej, w tym możliwości uzyskania pomocy prawnej, gdy jest ona dostępna;

c) informacje na temat służb zapewniających badania lekarskie i obdukcję oraz, w stosownych przypadkach, kierowanie do tych służb, przy czym mogą to być służby świadczące kompleksowe usługi opieki zdrowotnej, a także informacje na temat doradztwa psychospołecznego, w tym opieki pourazowej, oraz, w stosownych przypadkach, kierowanie do tych służb;

d) wsparcie dla ofiar cyberprzestępstw, o których mowa w art. 5–8, w tym informowanie o sposobach dokumentowania cyberprzestępstw, oraz informacje w zakresie środków zaskarżenia i środków umożliwiających usunięcie treści internetowych związanych z przestępstwem;

e) informacje na temat służb wsparcia dla kobiet, centrów interwencji kryzysowej dla ofiar gwałtu, schronisk i ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy seksualnej oraz, w stosownych przypadkach, kierowanie ich do tych służb lub placówek; oraz

f) informacje na temat specjalistycznych służb wsparcia dla ofiar narażonych na zwiększone ryzyko przemocy oraz, w stosownych przypadkach, kierowanie ich do tych służb, przy czym służby te mogą także świadczyć usługi rehabilitacji i integracji społeczno-ekonomicznej po wykorzystaniu seksualnym.

2. Usługi specjalistycznych służb wsparcia, o których mowa w ust. 1, są świadczone osobiście, są dostosowane do potrzeb ofiar oraz łatwo i szybko dostępne, w tym drogą internetową lub za pomocą innych odpowiednich środków, takich jak ICT.

3. Państwa członkowskie zapewniają wystarczające zasoby ludzkie i finansowe do świadczenia usług przez specjalistyczne służby wsparcia, o których mowa w ust. 1.

W przypadku gdy usługi specjalistycznych służb wsparcia, o których mowa w ust. 1 są świadczone przez organizacje pozarządowe, państwa członkowskie zapewniają tym organizacjom odpowiednie finansowanie, z uwzględnieniem tego, jaki odsetek specjalistycznych usług wsparcia, zapewniają już organy publiczne.

4. Państwa członkowskie świadczą usługi w zakresie ochrony i specjalistyczne usługi wsparcia niezbędne do kompleksowego zaspokojenia wielorakich potrzeb ofiar w tej samej placówce, zapewniając te usługi, łącznie z tymi, które są świadczone przez organizacje pozarządowe, a także koordynując takie usługi za pośrednictwem punktu kontaktowego lub ułatwiając dostęp do takich usług za pomocą kompleksowego dostępu online.

Usługi, o których mowa w akapicie pierwszym, obejmują co najmniej opiekę medyczną w zakresie pierwszej pomocy i kierowanie do dalszej opieki medycznej, zgodnie z krajowym systemem opieki zdrowotnej, a także usługi opieki społecznej, wsparcie psychospołeczne i prawne oraz pomoc służb policyjnych lub informacje na temat takich służb oraz kierowanie do nich.

5. Państwa członkowskie zapewniają, by wydawano wytyczne i protokoły dla pracowników opieki zdrowotnej i opieki społecznej dotyczące identyfikowania ofiar oraz udzielania im odpowiedniego wsparcia, w tym dotyczące kierowania ofiar do odpowiednich usług wsparcia i unikania wtórnej wiktymizacji.

W wytycznych i protokołach, o których mowa w akapicie pierwszym wskazuje się, w jaki sposób należy zaspokajać szczególne potrzeby ofiar, które są narażone na zwiększone ryzyko wystąpienia takiej przemocy w wyniku doświadczania dyskryminacji ze względu na płeć w połączeniu z jakąkolwiek inną przyczyną lub przyczynami dyskryminacji.

Wytyczne i protokoły, o których mowa w akapicie pierwszym są opracowywane w sposób uwzględniający płeć, doznane urazy oraz w sposób dostosowany do dziecka, we współpracy ze podmiotami świadczącymi specjalistyczne usługi wsparcia, oraz są poddawane przeglądowi i, w stosownych przypadkach, aktualizowane w celu odzwierciedlenia zmian w prawie i praktyce.

6. Państwa członkowskie zapewniają, by dla służb opieki zdrowotnej świadczących opiekę medyczną w zakresie pierwszej pomocy wydawano wytyczne i protokoły dotyczące identyfikacji ofiar i udzielania im odpowiedniego wsparcia.

Wytyczne i protokoły, o których mowa w akapicie pierwszym obejmują zabezpieczanie i dokumentowanie dowodów oraz ich dalsze przekazywanie właściwym ośrodkom medycyny sądowej zgodnie z prawem krajowym.

7. Państwa członkowskie dążą do zapewnienia, by specjalistyczne służby wsparcia, o których mowa w ust. 1 pozostawały w pełnej gotowości do działania na rzecz ofiar w czasach kryzysu, na przykład kryzysów zdrowotnych lub innych stanów nadzwyczajnych.

8. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom dostęp do specjalistycznych służb wsparcia, o których mowa w ust. 1 przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu.

Artykuł 26

Wsparcie specjalistyczne dla ofiar przemocy seksualnej

1. Państwa członkowskie ustanawiają odpowiednio wyposażone, łatwo dostępne centra interwencji kryzysowej dla ofiar gwałtu lub ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy seksualnej – które mogą wchodzić w skład krajowego systemu opieki zdrowotnej – aby zapewnić ofiarom przemocy seksualnej skuteczne wsparcie oraz zapewnić zarządzanie kliniczne w przypadku zgwałcenia, w tym pomoc w bezpiecznym zachowywaniu i dokumentowaniu materiału dowodowego.

   Centra i ośrodki, o których mowa w akapicie pierwszym zapewniają – po tym, jak przestępstwo zostało popełnione – wsparcie dla ofiar, ze szczególnym uwzględnieniem doznanych przez nie urazów i, w razie konieczności, kierowanie ich do służb specjalistycznego wsparcia i doradztwa pourazowego.

   Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary przemocy seksualnej miały dostęp do badań medycznych i obdukcji lekarskiej. Badania te mogą być prowadzone w centrach i ośrodkach, o których mowa w niniejszym ustępie, lub poprzez skierowanie do wyspecjalizowanych ośrodków lub jednostek. Państwa członkowskie zapewniają koordynację pomiędzy ośrodkami wsparcia a właściwymi ośrodkami medycznymi i medycyny sądowej.

Jeżeli ofiarą jest dziecko, usługi, o których mowa w niniejszym ustępie, muszą być świadczone w sposób przyjazny dziecku.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom przemocy seksualnej szybki dostęp do usług opieki zdrowotnej, w tym usług opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, zgodnie z prawem krajowym.

3. Usługi, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, są nieodpłatne, niezależnie od tych usług, które są świadczone w ramach krajowego systemu opieki zdrowotnej, i dostępne każdego dnia tygodnia. Mogą one stanowić część usług, o których mowa w art. 25.

4. Państwa członkowskie zapewniają wystarczające rozmieszczenie geograficzne i zdolności usług, o których mowa w ust. 1 i 2, na całym swoim terenie.

5. Art. 25 ust. 3 i 7 ma zastosowanie do udzielania wsparcia ofiarom przemocy seksualnej w myśl niniejszego artykułu.

Artykuł 27

Wsparcie specjalistyczne dla ofiar okaleczania żeńskich narządów płciowych

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom okaleczania żeńskich narządów płciowych skuteczne, dostosowane do wieku i łatwo dostępne wsparcie, w tym przez zapewnienie opieki i poradnictwa ginekologicznego, seksuologicznego, psychologicznego i pourazowego dostosowanego do szczególnych potrzeb takich ofiar, po popełnieniu przestępstwa i tak długo, jak jest to później konieczne. Wsparcie to obejmuje również udzielanie informacji na temat jednostek w szpitalach publicznych, które przeprowadzają chirurgiczną rekonstrukcję narządów płciowych i łechtaczki.

   Wsparcia, o którym mowa w akapicie pierwszym mogą udzielać przez ośrodki wsparcia, o których mowa w art. 26, lub dowolny specjalny ośrodek opieki zdrowotnej.

2. Art. 25 ust. 3 i 7 oraz art. 26 ust. 3 mają zastosowanie do udzielania wsparcia ofiarom okaleczania żeńskich narządów płciowych, o których mowa w niniejszym artykule.

Artykuł 28

Wsparcie specjalistyczne dla ofiar molestowania seksualnego w miejscu pracy

W przypadkach, gdy molestowanie seksualne w miejscu pracy stanowi przestępstwo na mocy prawa krajowego, państwa członkowskie zapewniają ofiarom i pracodawcom dostęp do usług poradnictwa. Usługi te obejmują informacje na temat sposobów odpowiedniego reagowania na takie przypadki molestowania seksualnego i dostępnych środków prawnych służących usunięciu sprawcy z miejsca pracy.

Artykuł 29

Telefony zaufania dla ofiar

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ogólnokrajowe telefony zaufania były dostępne nieodpłatnie siedem dni w tygodniu przez 24 godziny na dobę w celu udzielania ofiarom informacji i porad.

   Telefony zaufania, o których mowa w akapicie pierwszym mogą być obsługiwane przez specjalistyczne służby wsparcia, zgodnie z praktyką krajową.

   Informacje i porady, o których mowa w akapicie pierwszym udzielane są z zachowaniem poufności lub z należytym uwzględnieniem anonimowości ofiary.

   Zachęca się państwa członkowskie do udostępniania telefonów zaufania, o których mowa w akapicie pierwszym również za pośrednictwem innych bezpiecznych i dostępnych ICT, w tym aplikacji internetowych.

2. Państwa członkowskie przyjmują odpowiednie środki w celu zapewnienia, by usługi, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, były dostępne dla użytkowników końcowych z niepełnosprawnościami, w tym poprzez udzielanie wsparcia w języku łatwym do zrozumienia. Usługi te muszą być dostępne zgodnie z wymogami dostępności usług łączności elektronicznej określonymi w załączniku I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882[19].

3. Państwa członkowskie dokładają starań w celu zapewnienia świadczenia usług, o których mowa w ust. 1, w języku zrozumiałym dla ofiar, np. za pomocą tłumaczenia ustnego przez telefon.

---

[19] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70).

4. Art. 25 ust. 3 i 7 ma zastosowanie do zapewniania telefonów zaufania i wsparcia za pomocą ICT na podstawie niniejszego artykułu.

5. Zachęca się państwa członkowskie do zapewnienia, by usługi dla ofiar przemocy wobec kobiet, o których mowa w ust. 1, były dostępne pod tym samym numerem w całej UE – tj. „116 016” – oprócz tego, że mogą być dostępne pod wszelkimi istniejącymi numerami krajowymi.

6. Państwa członkowskie zapewniają, aby użytkownicy końcowi byli odpowiednio informowani – między innymi za pośrednictwem regularnych kampanii uświadamiających – o istnieniu telefonów zaufania i o ich odpowiednich numerach.

Artykuł 30

Schroniska i inne zakwaterowanie zastępcze

1. Schroniska i inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze przewidziane w art. 9 ust. 3 lit. a) dyrektywy 2012/29/UE (zwane dalej „schroniskami i innym odpowiednim zakwaterowaniem zastępczym” muszą w szczególny sposób zaspokajać potrzeby ofiar przemocy domowej i seksualnej, w tym potrzeby ofiar narażonych na zwiększone ryzyko przemocy. Muszą one pomagać ofiarom w powrocie do zdrowia przez zapewnienie bezpiecznych, łatwo dostępnych, właściwych i odpowiednich warunków życia, aby mogły one wrócić do niezależnego życia, a także zapewniać informacje na temat usług wsparcia i kierować do innych służb, w tym w celu uzyskania dalszej opieki medycznej.

2. Schroniska i inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze zapewnia się w wystarczającej liczbie; są one ponadto łatwo dostępne i wyposażone w taki sposób, aby zaspokajać szczególne potrzeby kobiet; należy także zapewnić schroniska wyłącznie dla kobiet z odpowiednią przestrzenią dla dzieci, dbając przy tym o zagwarantowanie przestrzegania praw i uwzględniania potrzeb dzieci, w tym dzieci będących ofiarami.

3. Schroniska i inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze muszą być dostępne dla ofiar i osób poniżej 18 roku życia będących na ich utrzymaniu niezależnie od ich narodowości, obywatelstwa, miejsca zamieszkania lub prawa do pobytu.

4. Art. 25 ust. 3 i 7 ma zastosowanie do schronisk i innego odpowiedniego zakwaterowania zastępczego.

Artykuł 31

Wsparcie dla dzieci będących ofiarami

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby dziecko otrzymywało specjalne odpowiednie wsparcie, gdy tylko właściwe organy mają uzasadnione podstawy, by sądzić, że dziecko mogło być ofiarą lub świadkiem przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

   Wsparcie dla dzieci jest specjalistyczne i dostosowane do wieku, potrzeb rozwojowych i indywidualnej sytuacji dziecka, z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka.

2. Ofiarom będącym dziećmi zapewnia się odpowiednią do wieku opiekę medyczną oraz wsparcie emocjonalne, psychospołeczne, psychologiczne i edukacyjne, dostosowane do potrzeb rozwojowych i indywidualnej sytuacji dziecka, a także wszelkie inne odpowiednie wsparcie dostosowane w szczególności do sytuacji przemocy domowej.

3. Jeżeli konieczne jest zapewnienie zakwaterowania zastępczego, dzieci – po tym, jak zapoznano się ze zdaniem dzieci w tej sprawie, z uwzględnieniem ich wieku i dojrzałości – w pierwszej kolejności umieszcza się razem z innymi członkami rodziny, w szczególności z rodzicem lub osobą posiadającą odpowiedzialność rodzicielską, którzy nie są sprawcami przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej ani podejrzanymi o taka przemoc, w zakwaterowaniu stałym lub tymczasowym, w którym dostępne są usługi wsparcia.

Przy ocenie kwestii dotyczących zakwaterowania zastępczego decydująca będzie zasada najlepszego interesu dziecka.

Artykuł 32

Bezpieczeństwo dzieci

1. Państwa członkowskie zapewniają, aby odpowiednie właściwe organy miały dostęp do informacji dotyczących przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej z udziałem dzieci, aby można było uwzględnić te informacje przy ocenie najlepszego interesu dziecka w ramach postępowania cywilnego dotyczącego takich dzieci.

2. Państwa członkowskie tworzą i utrzymują bezpieczne miejsca, które umożliwiają bezpieczny kontakt między dzieckiem a osobą posiadającą odpowiedzialność rodzicielską, która to osoba jest sprawcą przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej lub podejrzanym o taką przemoc, w zakresie, w jakim ta osoba posiadająca odpowiedzialność rodzicielską ma prawo do kontaktów z dzieckiem. Państwa członkowskie zapewniają, w stosownych przypadkach, nadzór ze strony wyszkolonych specjalistów, w najlepszym interesie dziecka.

Artykuł 33

Ukierunkowane wsparcie dla ofiar o potrzebach wieloaspektowych i dla grup ryzyka

1. Państwa członkowskie zapewniają udzielanie specjalnego wsparcia ofiarom doświadczającym dyskryminacji krzyżowej, które są narażone na zwiększone ryzyko przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

2. Służby udzielające wsparcia, o którym mowa w art. 25–30, muszą dysponować zdolnościami wystarczającymi do zaspokojenia potrzeb ofiar z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb, w tym pomocy osobistej.

3. Służby udzielające wsparcia są dostępne dla obywateli państw trzecich będących ofiarami, zgodnie z zasadą niedyskryminacji, o której mowa w art. 1 dyrektywy 2012/29/UE.

Państwa członkowskie zapewniają, aby ofiary, które o to wystąpią, mogły być zakwaterowane oddzielnie od osób innej płci w ośrodkach detencyjnych dla obywateli państw trzecich objętych procedurą powrotu lub zakwaterowane oddzielnie w ośrodkach recepcyjnych dla osób ubiegających się o ochronę międzynarodową.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby osoby mogły zgłaszać właściwym pracownikom przypadki przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej w instytucjach oraz ośrodkach recepcyjnych i detencyjnych oraz aby obowiązywały procedury gwarantujące, by dani pracownicy lub właściwe organy mogli odpowiednio i szybko reagować na takie zgłoszenia, zgodnie z wymogami, o których mowa w art. 16, 17 i 18.

Rozdział 5
Zapobieganie i wczesna interwencja

Artykuł 34

Środki zapobiegawcze

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki w celu zapobiegania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej i przyjmują w tym celu kompleksowe, wieloaspektowe podejście.

2. Środki zapobiegawcze obejmują prowadzenie lub wspieranie ukierunkowanych kampanii podnoszących świadomość lub programów adresowanych do osób począwszy od najmłodszego pokolenia.

   Kampanie lub programy, o których mowa w akapicie pierwszym mogą obejmować programy badawcze i edukacyjne mające na celu zwiększenie świadomości i zrozumienia wśród ogółu społeczeństwa różnych przejawów i podstawowych przyczyn wszelkich form przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, a także zrozumienie potrzeby zapobiegania im oraz, w stosownych przypadkach, zrozumienie konsekwencji takiej przemocy, w szczególności w odniesieniu do dzieci.

   W stosownych przypadkach programy, o których mowa w akapicie pierwszym mogą być opracowywane we współpracy z odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, specjalistycznymi służbami, partnerami społecznymi, społecznościami dotkniętymi problemem i innymi zainteresowanymi stronami.

3. Państwa członkowskie udostępniają ogółowi społeczeństwa – w łatwo dostępny sposób – informacje na temat środków zapobiegawczych, praw ofiar, dostępu do wymiaru sprawiedliwości i do adwokata oraz dostępnych środków ochrony i wsparcia, w tym leczenia, mając przy tym na uwadze, jakie języki są najpowszechniej używane na ich terytorium.

4. Ukierunkowane środki koncentrują się na grupach narażonych na zwiększone ryzyko przemocy, takich jak te, o których mowa w art. 33 ust. 1.

   Informacje dla dzieci muszą być sformułowane w sposób przyjazny dziecku lub dostosowane, by były przyjazne dziecku. Informacje są prezentowane w formatach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami.

5. Środki zapobiegawcze muszą mieć na celu w szczególności zwalczanie szkodliwych stereotypów płci, wspieranie równości płci, wzajemnego szacunku i prawa do integralności osoby, a także zachęcać wszystkich, zwłaszcza mężczyzn i chłopców, do dawania pozytywnego przykładu, by wspierać odpowiednie zmiany zachowań w całym społeczeństwie zgodnie z celami niniejszej dyrektywy.

6. Środki zapobiegawcze są ukierunkowane na zmniejszenie popytu na ofiary wykorzystywania seksualnego.

7. Środki zapobiegawcze muszą rozwijać lub zwiększać wrażliwość na szkodliwą praktykę okaleczania żeńskich narządów płciowych i przymusowych małżeństw, z uwzględnieniem liczby osób zagrożonych tymi praktykami lub nimi dotkniętych w danym państwie członkowskim.

8. Środki zapobiegawcze muszą w konkretny sposób odnosić się do cyberprzestępstw, o których mowa w art. 5–8. Państwa członkowskie zapewniają w szczególności, aby takie środki zapobiegawcze obejmowały rozwój umiejętności cyfrowych, w tym krytycznego zaangażowania w świecie cyfrowym i krytycznego myślenia, tak by umożliwić użytkownikom identyfikowanie przypadków cyberprzemocy i reagowanie na nie, a także szukanie wsparcia i zapobieganie popełnianiu takich czynów.

Państwa członkowskie wspierają współpracę multidyscyplinarną i z udziałem zainteresowanych stron, w tym współpracę właściwych dostawców usług pośrednich i właściwych organów, w celu opracowania i wdrożenia środków służących zwalczaniu cyberprzestępstw, o których mowa w art. 5–8.

9. Nie naruszając art. 26 dyrektywy 2006/54/WE, państwa członkowskie przyjmują adekwatne i odpowiednie środki, by podjąć w stosownych politykach krajowych problem molestowania seksualnego w miejscu pracy, gdy stanowi ono przestępstwo na mocy prawa krajowego. W ramach tych polityk krajowych można określać i ustanawiać ukierunkowane środki, o których mowa w ust. 2 niniejszego artykułu, w odniesieniu do sektorów, w których pracownicy są najbardziej narażeni na ten problem.

Artykuł 35

Szczególne środki służące zapobieganiu zgwałceniom i wspieraniu zasadniczej roli zgody w relacjach seksualnych

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki w celu wspierania zmian we wzorcach zachowań zakorzenionych w historycznie nierównych stosunkach władzy między kobietami a mężczyznami lub opartych na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn, w szczególności w kontekście relacji seksualnych, płci i zgody.

Środki, o których mowa w akapicie pierwszym, opierają się na zasadach równości płci i niedyskryminacji oraz na prawach podstawowych i dotyczą w szczególności centralnej roli zgody w relacjach seksualnych, która musi być udzielona dobrowolnie jako wyraz wolnej woli.

Środki, o których mowa w akapicie pierwszym, obejmują kampanie lub programy podnoszące świadomość, udostępnianie i rozpowszechnianie materiałów edukacyjnych dotyczących zgody oraz szerokie rozpowszechnianie informacji na temat środków zapobiegania zgwałceniu.

Środki, o których mowa w akapicie pierwszym są regularnie promowane lub wdrażane, w tym, w stosownych przypadkach, we współpracy ze społeczeństwem obywatelskim i organizacjami pozarządowymi, w szczególności organizacjami kobiecymi.

2. Kampanie lub programy uświadamiające, o których mowa w ust. 1 akapit trzeci, mają w szczególności na celu zwiększenie wiedzy o tym, że seks bez zgody uznaje się za przestępstwo.

3. Materiały edukacyjne dotyczące zgody, o których mowa w ust. 1 akapit trzeci, sprzyjają zrozumieniu, że zgoda musi być wyrażona dobrowolnie jako wyraz wolnej woli, wzajemnego szacunku oraz prawa do integralności seksualnej i autonomii cielesnej. Materiały takie są dostosowywane do zmieniających się z wiekiem zdolności osób, do których są skierowane.

4. Informacje, o których mowa w niniejszym artykule, są szeroko rozpowszechniane w celu informowania ogółu społeczeństwa o istniejących środkach zapobiegania zgwałceniu, w tym o dostępności programów interwencyjnych, o których mowa w art. 37.

Artykuł 36

Szkolenia i informacje dla specjalistów

1. Państwa członkowskie zapewniają, by urzędnicy, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami, tacy jak funkcjonariusze policji i pracownicy sądu, otrzymywali zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenie oraz ukierunkowane informacje na poziomie odpowiednim do ich kontaktów z ofiarami, mające umożliwić tym specjalistom identyfikowanie przypadków przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej, zapobieganie im i reagowanie na nie oraz traktowanie ofiar w sposób uwzględniający doznane urazy i płeć oraz dostosowany do potrzeb dziecka.

2. Państwa członkowskie promują lub oferują szkolenia adresowane do pracowników służby zdrowia, służb socjalnych i pracowników sektora edukacji, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami, aby umożliwić im identyfikację przypadków przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej oraz kierowanie ofiar do specjalistycznych służb wsparcia.

3. Uwzględniając niezależność sądów oraz różnice w organizacji sądownictwa w Unii, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewniania, by sędziom i prokuratorom uczestniczącym w postępowaniach karnych i postępowaniach przygotowawczych zapewniano zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenia w odniesieniu do celów niniejszej dyrektywy i odpowiednio do funkcji pełnionych przez tych sędziów i prokuratorów. Takie szkolenia są oparte na prawach człowieka, ukierunkowane na ofiary oraz wyczulone na aspekt płci, potrzeby osób z niepełnosprawnościami i dzieci.

4. Bez uszczerbku dla niezależności zawodów prawniczych, państwa członkowskie zalecają, by osoby odpowiedzialne za szkolenie prawników udostępniały zarówno ogólne, jak i specjalistyczne szkolenia uwrażliwiające prawników na potrzeby ofiar i szkolenia pokazujące, jak traktować ofiary w sposób uwzględniający przebyte traumy, uwzględniający aspekt płci i dostosowany do dzieci.

5. Właściwi pracownicy opieki zdrowotnej, w tym pediatrzy, ginekolodzy, położnicy, położne i pracownicy udzielający wsparcia psychologicznego, muszą przejść ukierunkowane szkolenie w zakresie określania fizycznych, psychicznych i seksualnych konsekwencji okaleczania żeńskich narządów płciowych oraz zajmowania się tymi konsekwencjami z uwzględnieniem aspektu kulturowego.

6. Osoby pełniące funkcje nadzorcze w miejscu pracy, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym, otrzymują szkolenie w zakresie rozpoznawania molestowania seksualnego w miejscu pracy, zapobiegania mu i reagowania na nie, gdy stanowi ono przestępstwo na mocy prawa krajowego. Te osoby i pracodawcy otrzymują informacje o wpływie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej na pracę oraz o ryzyku przemocy ze strony osób trzecich.

7. Działania szkoleniowe, o których mowa w ust. 1, 2 i 5, obejmują szkolenie w zakresie skoordynowanej wielodyscyplinarnej współpracy w celu umożliwienia kompleksowego i odpowiedniego postępowania w skierowanych do tych podmiotów przypadkach przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

8. Bez uszczerbku dla wolności i pluralizmu mediów państwa członkowskie zachęcają organizacje pracowników mediów, organy samoregulacyjne ds. mediów i przedstawicieli branży lub inne odpowiednie niezależne organizacje do opracowywania działań szkoleniowych dla mediów i wspierają takie działania, aby zwalczać stereotypowe przedstawianie kobiet i mężczyzn, seksistowskie wizerunki kobiet i obwinianie ofiar w mediach, dążąc do zmniejszenia ryzyka przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

   Działania szkoleniowe, o których mowa w akapicie pierwszym mogą być prowadzone przez odpowiednie organizacje społeczeństwa obywatelskiego, organizacje pozarządowe współpracujące z ofiarami, partnerów społecznych i inne zainteresowane strony.

9. Państwa członkowskie zapewniają, aby organy właściwe do przyjmowania zgłoszeń przestępstw od ofiar były odpowiednio przeszkolone, tak by ułatwiały i wspomagały zgłaszanie takich przestępstw oraz aby unikały wtórnej wiktymizacji.

10. Działania szkoleniowe, o których mowa w ust. 1–5 niniejszego artykułu, muszą być uzupełnione odpowiednimi działaniami następczymi, w tym w zakresie cyberprzestępstw, o których mowa w art. 5–8, oraz by oparte były na specyfice przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Takie działania szkoleniowe mogą obejmować szkolenia na temat identyfikowania i zaspokajania szczególnych potrzeb w zakresie ochrony i wsparcia ofiar, które są narażone na zwiększone ryzyko przemocy w wyniku doświadczania dyskryminacji krzyżowej.

11. Środki, o których mowa w ust. 1–9, są wdrażane bez uszczerbku dla niezależności sądów, samoorganizacji zawodów regulowanych i różnic w organizacji sądownictwa w całej Unii.

Artykuł 37

Programy interwencyjne

1. Państwa członkowskie przyjmują środki niezbędne do zapewnienia, aby ustanowiono ukierunkowane programy interwencyjne w celu zapobiegania ryzyku popełnienia lub ponownego popełnienia aktów przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej oraz minimalizowania tego ryzyka.

2. Programy interwencyjne, o których mowa w ust. 1, udostępnia się, by brały w nich udział osoby, które popełniły przestępstwo przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej, i mogą w nich brać udział inne osoby, co do których ocenia się, że występuje ryzyko popełnienia przez nie takich przestępstw. Może to obejmować osoby, które czują potrzebę uczestnictwa, na przykład dlatego, że obawiają się, że mogą popełnić przestępstwo przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

3. Państwa członkowskie zapewniają, aby sprawcy gwałtów byli zachęcani do udziału w programie interwencyjnym, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 6
Koordynacja i współpraca

Artykuł 38

Skoordynowane polityki i jednostka koordynująca

1. Państwa członkowskie przyjmują i wdrażają ogólnokrajowe skuteczne, kompleksowe i skoordynowane polityki obejmujące wszystkie odpowiednie środki służące zapobieganiu i zwalczaniu wszelkich form przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

2. Państwa członkowskie wyznaczają lub ustanawiają co najmniej jeden organ urzędowy odpowiedzialny za koordynowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę polityk i środków służących zapobieganiu i zwalczaniu wszelkich form przemocy objętych niniejszą dyrektywą.

3. Organ ten lub organy, o których mowa w ust. 2 koordynują gromadzenie danych, o których mowa w art. 44, oraz analizują i rozpowszechniają wyniki gromadzenia danych.

4. Państwa członkowskie zapewniają, by polityki były koordynowane na szczeblu centralnym oraz, w stosownych przypadkach, na szczeblu regionalnym lub lokalnym, zgodnie z podziałem kompetencji w danym państwie członkowskim.

Artykuł 39

Krajowe plany działania na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

1. Do dnia... [pięć lat od daty wejścia w życie niniejszej dyrektywy] państwa członkowskie przyjmują, w stosownych przypadkach w porozumieniu ze specjalistycznymi służbami wsparcia, krajowe plany działania na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy ze względu na płeć.

2. Krajowe plany działania, o których mowa w ust. 1, mogą obejmować priorytety i działania w zakresie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, ich cele i mechanizmy monitorowania, zasoby niezbędne do realizacji takich priorytetów i działań oraz sposób przydziału zasobów.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by krajowe plany działania, o których mowa w ust. 1, poddawano przeglądowi i aktualizowano, aby były nadal odpowiednie.

Artykuł 40

Koordynacja i współpraca wielopodmiotowa

1. Państwa członkowskie wprowadzają – z należytym uwzględnieniem prawa krajowego i praktyki krajowej – odpowiednie mechanizmy w celu zapewnienia skutecznej koordynacji i współpracy właściwych władz, agencji i organów, w tym rzeczników praw obywatelskich, władz lokalnych i regionalnych, organów ścigania, organów sądowych, z uwzględnieniem niezależności sądów, służb wsparcia, zwłaszcza specjalistycznych służb wsparcia dla kobiet, a także organizacji pozarządowych, opieki społecznej, w tym organów ds. ochrony lub dobrostanu dzieci, podmiotów świadczących usługi edukacyjne i opiekę zdrowotną, partnerów społecznych, bez uszczerbku dla ich autonomii, oraz innych odpowiednich organizacji i podmiotów, w zakresie ochrony ofiar przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz ich wspierania.

2. Mechanizmy koordynacji i współpracy, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, dotyczą w szczególności, o ile jest to istotne w danym przypadku, indywidualnych ocen na podstawie art. 16 i 17 oraz zapewniania środków ochrony i wsparcia na podstawie art. 19 i rozdziału 4, wytycznych o charakterze doradczym na podstawie art. 21 oraz szkoleń dla specjalistów, o których mowa w art. 36.

Artykuł 41

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Państwa członkowskie współpracują z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacjami pozarządowymi pracującymi z ofiarami, i regularnie się z nimi konsultują, w szczególności w zakresie udzielania odpowiedniego wsparcia ofiarom, inicjatyw na rzecz kształtowania polityki, kampanii informacyjnych i podnoszących świadomość, programów badawczych i edukacyjnych, szkoleń, oraz monitorowania i oceny skutków środków służących wspieraniu i ochronie ofiar.

Artykuł 42

Współpraca między dostawcami usług pośrednich

Państwa członkowskie zachęcają do samoregulacyjnej współpracy między odpowiednimi dostawcami usług pośrednich, np. do ustanowienia kodeksów postępowania.

Państwa członkowskie zwiększają świadomość na temat środków samoregulacyjnych przyjętych przez odpowiednich dostawców usług pośrednich w związku z niniejszą dyrektywą, w szczególności środków mających na celu wzmocnienie mechanizmów wdrażanych przez takich dostawców usług pośrednich w celu uwzględnienia materiałów internetowych, o których mowa w art. 23 ust. 1, oraz poprawę szkolenia pracowników w zakresie zapobiegania przestępstwom, o których mowa w niniejszej dyrektywie, w zakresie udzielania pomocy i wsparcia ofiarom przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 43

Współpraca na szczeblu Unii

Państwa członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu ułatwienia wzajemnej współpracy oraz współpracy na szczeblu Unii, by usprawnić wdrożenie niniejszej dyrektywy. W ramach takiej współpracy państwa członkowskie dążą co najmniej do:

a) wymiany najlepszych praktyk za pośrednictwem ustanowionych sieci zajmujących się kwestiami związanymi z przemocą wobec kobiet i przemocą domową, a także z agencjami Unii, w ramach ich odpowiednich mandatów; oraz

b) w stosownych przypadkach, wzajemnych konsultacji w poszczególnych sprawach, w tym za pośrednictwem Eurojustu i Europejskiej Sieci Sądowej w sprawach karnych, w ramach ich odpowiednich mandatów.

Artykuł 44

Gromadzenie i analiza danych

1. Państwa członkowskie dysponują systemem gromadzenia, opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk dotyczących przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej.

2. Statystyki, o których mowa w ust. 1, muszą obejmować co najmniej następujące istniejące dane, dostępne na szczeblu centralnym, zdezagregowane według płci, grupy wiekowej (dziecko/dorosły) ofiary i sprawcy oraz, w miarę możliwości i jeśli jest to w danym przypadku istotne, uwzględniające relację między ofiarą a sprawcą oraz rodzaj przestępstwa:

    a) roczną liczbę zgłoszonych przestępstw przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz wyroków skazujących za takie przestępstwa, uzyskaną z krajowych źródeł administracyjnych;

b) liczbę ofiar, które zmarły w wyniku przemocy wobec kobiet lub przemocy domowej;

c) liczbę schronisk i liczbę miejsc w schroniskach w poszczególnych państwach członkowskich; oraz

d) liczbę połączeń z krajowymi telefonami zaufania.

3. Państwa członkowskie dokładają starań, by przeprowadzać w regularnych odstępach czasu badanie ludności w celu oceny skali występowania wszelkich form przemocy objętych niniejszą dyrektywą oraz tendencji w tym zakresie.

Państwa członkowskie przekazują Komisji (Eurostatowi) dane wynikające z badań, o których mowa w akapicie pierwszym, gdy tylko staną się one dostępne.

4. W celu zapewnienia porównywalności i standaryzacji danych administracyjnych w całej Unii państwa członkowskie dokładają starań, by gromadzić dane administracyjne na podstawie wspólnych dezagregacji opracowanych we współpracy z Europejskim Instytutem ds. Równości Kobiet i Mężczyzn oraz według norm opracowanych przez ten instytut zgodnie z ust. 5. Co roku przekazują te dane Europejskiemu Instytutowi ds. Równości Kobiet i Mężczyzn. Przekazywane dane te nie mogą zawierać danych osobowych.

5. Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn wspiera państwa członkowskie w gromadzeniu danych, o którym mowa w ust. 2, w tym przez ustanowienie wspólnych norm, uwzględniając wymogi określone w tym ustępie.

6. Państwa członkowskie podają zebrane na mocy niniejszego artykułu dane statystyczne do wiadomości publicznej w łatwo dostępny sposób. Statystyki te nie zawierają żadnych danych osobowych.

7. Co najmniej do końca obowiązywania wieloletnich ram finansowych 2021–2027 Komisja wspiera lub prowadzi badania nad pierwotnymi przyczynami form przemocy objętych niniejszą dyrektywą oraz nad skutkami, częstością występowania tych form przemocy oraz karalnością za nie.

Rozdział 7
Przepisy końcowe

Artykuł 45
Sprawozdawczość i przegląd

1. Do dnia... [osiem lat od daty wejścia w życie niniejszej dyrektywy] państwa członkowskie przekazują Komisji wszelkie istotne informacje dotyczące funkcjonowania niniejszej dyrektywy, niezbędne Komisji do sporządzenia sprawozdania w sprawie oceny niniejszej dyrektywy.

2. Na podstawie informacji przekazanych przez państwa członkowskie zgodnie z ust. 1 Komisja dokonuje oceny wpływu niniejszej dyrektywy i oceny pod kątem osiągnięcia celu, jakim jest zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w Unii, i przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie. W sprawozdaniu tym ocenia się w szczególności, czy konieczne jest rozszerzenie zakresu stosowania niniejszej dyrektywy i włączenie do niej nowych przestępstw. W miarę potrzeby sprawozdaniu temu towarzyszy wniosek ustawodawczy.

3. Do dnia... [osiem lat od daty wejścia w życie niniejszej dyrektywy] Komisja ocenia, czy konieczne są dalsze środki na szczeblu Unii w celu skutecznego zwalczania molestowania seksualnego i przemocy w miejscu pracy, biorąc pod uwagę mające zastosowanie konwencje międzynarodowe, unijne ramy prawne w dziedzinie równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy oraz ramy prawne dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy.

Artykuł 46

Związek z innymi aktami Unii

1. Niniejsza dyrektywa nie wpływa na stosowanie następujących aktów prawnych:

   a) dyrektywy 2011/36/UE;

   b) dyrektywy 2011/93/UE;

   c) dyrektywy 2011/99/UE;

   d) dyrektywy 2012/29/UE;

   e) rozporządzenia (UE) nr 606/2013;

   f) rozporządzenia (UE) 2022/2065.

2. Szczególne środki zapobiegania, ochrony i wsparcia dla ofiar przewidziane w rozdziałach 3, 4 i 5 niniejszej dyrektywy mają zastosowanie w uzupełnieniu do środków określonych w dyrektywach 2011/36/UE, 2011/93/UE i 2012/29/UE.

Artykuł 47

Wolność prasy i wolność wypowiedzi w innych mediach

Niniejsza dyrektywa nie wpływa na szczególne systemy odpowiedzialności dotyczące fundamentalnych zasad w odniesieniu do wolności prasy i wolności wypowiedzi w chronionych mediach, które to systemy istnieją w państwach członkowskich od dnia... [data wejścia w życie niniejszej dyrektywy], pod warunkiem że systemy te mogą być stosowane w pełnej zgodności z Kartą.

Artykuł 48

Klauzula o nieobniżaniu poziomu ochrony

Wdrożenie niniejszej dyrektywy nie stanowi podstawy do uzasadnienia obniżenia poziomu ochrony ofiar. Zakaz takiego obniżenia poziomu ochrony nie narusza prawa państw członkowskich do ustanawiania, w świetle zmieniających się okoliczności, przepisów ustawowych lub wykonawczych innych niż te obowiązujące w dniu... [data wejścia w życie niniejszej dyrektywy], pod warunkiem że spełnione są minimalne wymagania ustanowione w niniejszej dyrektywie.

Artykuł 49

Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia ... [trzy miesiące od daty wejścia w życie niniejszej dyrektywy]. Niezwłocznie powiadomią o tym Komisję.

Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Sposób dokonywania takiego odniesienia określany jest przez państwa członkowskie.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji teksty przepisów prawa krajowego, przyjętych w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą.

Artykuł 50

Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie dwudziestego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 51

Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w ...,

W imieniu Parlamentu Europejskiego	*W imieniu Rady*
Przewodnicząca	*Przewodniczący / Przewodnicząca*